

Redactioneel

Eindelijk is het 'em dan toch gelukt; het vinden van de Middelste Bonte Specht. Waar een zondagmiddagwandelingetje al niet goed voor is. Remco gefeliciteerd!

Vanaf deze plaats willen we ook Marijn Nijssen feliciteren die de Gouden Bevertak won tijdens de VWG Natuurfotowedstrijd. De camera's voor dit jaar worden geslepen, dus wie zal er eind 2007 met de Bevertak aan de haal gaan?

Dit eerste nummer van dit jaar zit weer barstensvol met lezenswaardige artikelen.

Tegenwoordig krijgt de redactie zelfs al onaangekondigde (maar zeer welkome!) kant-en-klare artikelen aangeboden die nauwelijks hoeven te worden geredigeerd. Hulde!

Om het nieuwe jaar feestelijk in te luiden werd er begin januari een openingsexcursie gehouden. Daarvan een kort, maar zeer lezenswaardig verslag van de hand van Sjak Gielen. Jouke van der Zee heeft zich ingegraven in de (mogelijke) Roodsterblauwborst die inmiddels voor het derde jaar terugkeerde naar de Groenlanden. Het is een bijzondere vogel, en dat is het. Van Henk Klaassen kregen we een spontane mail binnen over zijn bijzondere ervaringen met de Gierzwaluwen rond zijn huis. Hij heeft toegezegd nog vaker over deze bijzondere straatjakkeraars te zullen schrijven. Jan van Diermen, koud terug uit Roemenië, wist een aantal pagina's te vullen over een in de Erlecomse Waard geringde Kluut, welke in Engeland is gaan broeden. Peter Hoppenbrouwers verhandelt over één gekleurringde IJslandse Grutto. Het laatste grote artikel in dit openingsnummer is verzorgd door Berend Voslamber en Kell Eradus. Als je Berend zegt, dan zeg je Grauwe Gans, dus daar gaat het artikel dan ook over. Overigens is dit het eerste deel van een zogenaamde drieluik over Grauwe Ganzen, dus maak uw borst maar nat. Traditiegetrouw wordt de Mourik afgesloten met een zeer nauwgezet overzicht van alle fraaie waarnemingen die op welke manier dan ook het VWG-archief bereikte. Remco heeft al het moois weer netjes op een rij gezet. Veel leesplezier en o ja, de laatste pagina is ingeruimd voor activiteiten en excursies. Geef u op!

Namens de redactie,
Harvey van Diek

Sluitingsdatum kopij volgende Mourik: 15 mei 2007
--

Noteert in den agenda: 29 maart 2007

**Algemene Leden Vergadering in wijkcentrum Burghardt,
Burghardt v/d Berghstraat 112 vanaf 20.00 uur
(Notulen zijn na te lezen in Mourik 2006-3 en op de website)**

Openingsexcursie 2007

Sjak Gielen, Hertstraat 68, 6531 KS Nijmegen, j.gielen6531@chello.nl

Op 6 januari was op initiatief van - wie ook anders dan - Remco een excursie gepland in ons eigen werkgebied om liefhebbers van vogels en/of vogellijstjes een leuke start te laten maken in het nieuwe jaar. De weersvooruitzichten waren ronduit slecht.

Bovendien had Nico van de Poel de boel aardig op scherp gezet met enkele kritische kanttekeningen bij het geplande autovogelen. Voor de deelnemers zat er dan ook weinig anders op dan met z'n zevenen opgepropt plaats te nemen in de 'bus van Hennie'. Achteraf bleek dit niet alleen hoog en droog zitten maar ook erg knus te zijn. Wel werden de plaatsen aan het raam natuurlijk na elke stop zwaar bevochten.

De Grote Gele Kwik bij het HD-gemaal mocht de excursie openen. De chauffeur maakte een eerste stop bij de Oude Waal waar deze 'winter' direct zijn ware gezicht liet zien. Liefst zeven Bergeenden en drie Witgatjes, maar nauwelijks of geen Brilduikers (0), Nonnetjes (1) en Grote Zaagbekken (1). Naast een Waterpieper zagen we ook de eerste van de reeks Grote Zilverreigers die ons nog te wachten stond.

Bij de tweede halte (Cilieboer) lieten 13 Grote Zaagbekvrouwen zich zeer fraai bekijken. Dit keer niet zwemmend maar staand op een zandstrandje. De Palts en Bisonbaai leverden de verwachte Pijlstaarten en een Pontische Meeuw op. Dissident Minne nam bij de Kaliwaal twee Taigarietganzen waar en riep de rest van de groep pas toen hij er zeker van was dat de vogels in de vegetatie verdwenen waren.

Dan via een vlucht Patrijzen en een roedel Ooievaars naar de Bruuk. IJsvogel, Bokje en 3 Watersnippen staan hier op het menu maar bovenal begint het te druppen. Dat is dan de voorbode van een verdere dag met regen.

De strijd tegen beslagen ramen, brillen en optiek kan dan losbarsten. In eerste instantie leidt dit er toe dat Minne in elke gans een potentiële Groenlandse Kolgans ziet hetgeen Hennie noopt tot regelmatig en veelvuldig stoppen. Naast Grauw en Kol komen we echter niet veel verder dan Toendra, Canadees en Nijl.

De Mookerplas levert twee achter elkaar aanvliegende IJsvogels op, de IJsdruiker en een fraaie hybride eend (kuifman x tafelvrouw).

Het ludieke hoogtepunt van de dag wordt ten slotte op de Ewinkel beleefd waar Remco Sjak met 3 – 1 verslaat in het oppesten van Bokjes.

Resteert me nog de volgende vragen te stellen:

Mogen Bokjes wel worden opgepest en vogelaars wel worden opgepropt?

Een mysterieuze blauwborst in de Groenlanden in 2004, 2005 en 2006

Jouke van der Zee, Berg en Dalseweg 368, 6522 CS Nijmegen, adsl453954@tiscali.nl

Op 18 april 2004 inventariseerde Frank Willems (SOVON) de Groenlanden en trof daar twee Blauwborsten aan, waarvan één exemplaar een rode ster had. De vogel zat die dag aan de Hezelstraat aan de noordkant, net ten westen van de akker. Frank stuurde een email rond en al snel konden vele vogelaars de vogel bewonderen. Ik zelf heb hem meerdere keren waargenomen en heb foto's kunnen maken van 15 mei t/m 30 mei 2004. De vogels schijnt dat jaar tot 6 juni gezien te zijn. Ik kwam er vrijwel iedere avond even



Biotoop Roodsterblauwborst, Hezelstraat, Ooijpolder, 5 mei 2004. De takkenbos naast de wilg was zijn favoriete plek.
Foto: Jouke van der Zee

kijken en in het weekend ook overdag. De vogel had inmiddels een andere stek uitgezocht, waar hij al die tijd verbleef. Het betrof hier een open rietveld aan beide zijden van de Hezelstraat. Vanaf de eerste waarnemingsplaats is dat ongeveer 200 meter naar het westen (richting dijk). In het rietveld stonden her en der pas opgeschoten wilgen. Je moest soms wel eens een half uurtje wachten, maar hij kwam eigenlijk altijd wel een keer te voorschijn. Na een paar keer observeren bleek er een patroon in de verplaatsingen van de vogel te zitten. Zijn voorkeursplek was een omgevallen wilg vlak

bij de weg. Hier kon hij wel enige minuten achtereen gezien worden, op zijn gemak af en toe zingend. Vervolgens vloog hij dan helemaal naar achteren in het rietveld en was dan enige tijd buiten beeld. Na enige tijd zat hij dan in de top van één van de opgeschoten wilgjes in de verte. Na 10 minuten zocht hij een wilgje uit dat wat dichterbij de weg stond. Dat herhaalde hij nog een keer en kwam dan weer in de omgevallen wilg zitten. Soms vloog hij de weg over en verbleef dan een tijd aan de zuidkant, om vervolgens toch weer bij zijn vertrouwde plek uit te komen. Ik heb hem ook wel eens prachtig in één van de grote wilgen langs de weg zien zitten op slechts een paar meter afstand.

Opvallend uiterlijk

Frank had de vogel als mogelijke Roodsterblauwborst (*Luscinia svecica svecica*) doorgemailed. Daar kwamen echter al snel twijfels over. De ster was eigenlijk meer oranje dan rood en de donkere band over de borst was slecht ontwikkeld, terwijl de witte band geheel ontbrak. Her en der verschenen genuanceerde, maar vaak ook ongenuanceerde meningen op allerlei forums. Eigenlijk vond niemand het een Roodsterblauwborst, sommigen vonden het zelfs een afwijkende Witsterblauwborst (*L. svecica cyanecula*),

zonder daar overigens argumenten voor aan te dragen. Het ontbreken van de banden en de oranje kleur van de ster waren echter wel argumenten om de vogel af te serveren als Roodsterblauwborst. Ook de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)



Mogelijke Roodsterblauwborst *L.s. svecica*. Let op de asymmetrische donkere borstband. Hezelstraat, Ooijpolder, 22 mei 2004, Foto: Rico Otten

heeft de vogel van de Hezelstraat in 2004 niet als Roodster geaccepteerd. Een waarneming op Texel van 9 mei datzelfde jaar is wel geaccepteerd. De discussie verstomde snel, maar bij mij bleef het wel knagen. Als het geen Roodsterblauwborst is...wat is het dan wel? Een hybride? Een roodstermutant? Een witstermutant?

2005

Op 28 maart 2005 ontdekt Peter Eekelder (SOVON) opnieuw een Blauwborst met een oranje ster op vrijwel dezelfde plek. De vogel

lijkt als twee druppels water op die van 2004. Zeer waarschijnlijk betreft het dezelfde vogel, omdat hij ook nu weer de voorkeur voor de omgevallen wilg vertoont. Dat is heel aardig te zien op de roodsterblauwborstfoto's van Rico Otten op www.birdpix.nl. Daar zit hij in 2005 namelijk op dezelfde tak als in 2004. Ook de donkere band tussen oranje en blauw lijkt uniek te zijn bij deze vogel. Aan de linkerzijde is deze redelijk ontwikkeld, terwijl deze rechts slechts zeer zwak aanwezig is. Volgens www.waarneming.nl wordt de vogel nog tot 14 mei dat jaar gezien. De discussie over de precieze taxonomische status van de vogel begint weer van voren af aan. En opnieuw wordt de vogel op www.birdpix.nl afgeserveerd. De waarneming van 2005 is volgens mij nog steeds in behandeling bij de CDNA. Omdat de vogel mij regelmatig door het hoofd blijft spelen (mijn giropas is b.v. voorzien van zijn beeltenis) duik ik in 2006 maar eens de boeken in. In Cramp (1988) zie ik dan twee afbeeldingen van een Oost-Europese ondersoort die wel heel erg veel op onze vogel lijkt: *Luscinia svecica pallidogularis*. Ik meld dat nog bij de commentaren op www.birdpix.nl en laat het er vervolgens maar bij.

2006

In het voorjaar van 2006 heb ik helaas weinig tijd om te vogelen en mis dan ook volkomen dat de vogel wéér gezien wordt. Pas later dat jaar als Remco Wester een email stuurt met de vraag of er nog nieuws is over deze vogel, kom ik erachter dat hij twee keer gezien is. Gerard van Aalst ontdekt de vogel op 14 mei en op 28 juni wordt hij

zeer waarschijnlijk zingend door Remco Wester aangetroffen. Deze keer zit hij niet op zijn vertrouwde plek, maar eerst in de zuidelijke Groenlanden en daarna 800 meter oostelijker.

Het toeval wil overigens dat ik op 9 juni 2006 een nieuwe telelens voor mijn camera heb gekocht, die ik natuurlijk meteen wilde uitproberen. Tegen 20.00 uur sta ik bij het pad aan de Hezelstraat dat zuidwaarts de Groenlanden in loopt. Er komen ineens drie juveniele Blauwborsten uit de verte over het pad naar mij toe huppelen. Ze zijn nog bijzonder onhandig en waarschijnlijk hebben ze nog niet zo lang geleden het nest verlaten. Ze komen tot op 15 meter afstand, waardoor ik er een redelijke foto van kan



Mogelijke Roodsterblauwborst *L.s. svecica*, Hezelstraat, Ooijpolder, 13 april '05
Foto: Harvey van Diek

maken. Interessante gedachte achteraf: wie zou de vader van deze beestjes zijn? Door de mail van Remco begon het weer te malen in mijn hoofd. Ik ben toen maar eens op internet gaan zoeken naar wat recentere wetenschappelijke publicaties over ondersoorten van de Blauwborst, met de gedachte dat het wel eens een Oost-Europese ondersoort zou kunnen zijn.

Ondersoorten

Eerst maar eens gekeken welke ondersoorten er zijn en wat er van bekend is. Cramp (1988) geeft een opsomming van de West-Palearctische ondersoorten en op internet vind ik al snel drie artikelen waarin met moleculaire technieken onderzoek verricht is aan verschillende ondersoorten van de Blauwborst (Questiau *et al.* 1998, Zink *et al.* 2003 en Johnsen *et al.* 2006).

Er worden van de Blauwborst (*Luscinia svecica*) zeven West-Palearctische subspecies onderkend. Het belangrijkste criterium voor afscheiding van ondersoorten is de borsttekening van de mannetjes. Het betreft:

L. s. svecica, de roodgesterde nominaat (van Scandinavië tot West-Alaska)

L. s. cyanecula onze witster van Nederland via centraal Europa tot Oekraïne.

L. s. namnetum een zeer kleine uitvoering van de witster van ZW Frankrijk

L. s. pallidogularis blekere plattere roodster ten oosten van de Wolga
L. s. volgae nog blekere platte roodster ten westen van de Wolga
L. s. azuricollis sterloze vorm van Spanje en Marokko
L. s. magna een zeer grote sterloze vorm van de Kaukasus
In Azië vinden we nog *L. s. tianshanica*, *L. s. abotti*, *L. s. kobdensis* en
L. s. przewalskii.



Blauwborsten ondersoorten, v.l.n.r.: *L.s. magna*, *L. s. azuricollis*, *L. s. cyanecula*, *L. s. namnetum*, *L. s. volgae*, *L. s. pallidogularis*, *L. s. svecica*. Foto: Courtesy of Arild Johnsen, Oslo, Natural History Museum, UK

In het onderzoek van Johnsen *et al.* zijn zes Europese en één Aziatische ondersoort onderzocht op basis van microsateliet DNA uit de celkern. Dit in tegenstelling tot de twee andere onderzoeken die gebaseerd waren op mitochondriaal DNA. Het onderzoek van Questiau betrof alleen *L.s. svecica* en *L. s. namnetum*, die redelijk recent genetisch uit elkaar bleken te zijn gegaan, maar toch duidelijk verschillend waren. Het onderzoek van Zink liet zien dat genetische groeperingen volstrekt niet met de huidige ondersoorten overeenkwamen. De conclusies van het onderzoek van Johnsen *et al.* geven aan dat dit juist wel het geval is.

De resultaten van dit laatste onderzoek in een notendop:

1. de ongesterde zuidwestelijke vormen kunnen als basis van de blauwborstenstamboom gezien worden. Oerblauwborsten hadden waarschijnlijk geen ster. Bij 8% van onze witsterren ontbreekt overigens de ster. In april 2005 heb ik een dergelijke vogel op de Vlietberg gefotografeerd. Vanuit de ijstijdrefugia is Eurazië opnieuw gekoloniseerd, waarbij enerzijds de Franse *L.s. namnetum* ontstond en anderzijds een groep met enerzijds onze eigen witsterren en anderzijds de roodsterren. Dat wil overigens zeggen

dat onze witster nauwer aan de roodster verwant is dan aan de witgesterde Franse *L.s. namnetum*! De witsterren (die een tamelijk uniform uiterlijk hebben) bewonen een relatief klein gebied in West- en Centraal-Europa dat vaak uit vele kleine lokale populaties bestaat. De roodsterren, die vanaf Scandinavië en Polen oostwaarts tot in West-Alaska voorkomen en daar vrijwel het gehele gebied bewonen, zijn veel variabel in uiterlijk.

2. De roodgesterde ondersoorten zijn ondanks hun onderling afwijkende uiterlijk zeer nauw aan elkaar verwant. De auteurs twijfelen er sterk aan of hier nog wel van ondersoorten gesproken mag worden.

3. De nominaat *L. svecica svecica* is zich recentelijk sterk aan het uitbreiden in midden Europa, waardoor er o.a. in Tsjechië zeer waarschijnlijk genen worden uitgewisseld met witsterren. Tot voor kort waren de verspreidingsgebieden van de witster en de roodster dermate goed gescheiden dat hybridisatie vrijwel niet voorkwam.

Een bijzonder interessant artikel dus. Reden om de hoofdauteur Arild Johnsen maar eens een email te sturen met de vraag of ik een foto uit zijn artikel mocht gebruiken voor een artikel over onze roodster in de Mourik. Natuurlijk had ik er een paar foto's van Rico Otten bij gedaan met de vraag van wat hij vond van de Hezelstraatblauwborst. Zijn antwoord kwam de volgende dag al: vogels met een dergelijk kleurpatroon op de borst komen in de bergen van Noorwegen regelmatig voor. *L.s. volgae* is bleker en heeft rondom de halve maanvormige rode ster een dunne witte rand. Die is het volgens Johnsen dus niet. *L.s. pallidogularis* is qua uiterlijk niet te onderscheiden van de nominaat.

Natuurlijk hield hij een slag om de arm, omdat je zonder het levende materiaal gezien te hebben niet met zekerheid iets kan zeggen, maar afgaande op de foto's is dit voor hem een Roodsterblauwborst. Heel misschien dat er ergens in de bloedlijn ooit een witsterren is geïntroduceerd. Johnson vindt het overigens een interessante ontwikkeling en is mogelijk van plan om de blauwborstpopulatie van de Ooijpolder eens te komen bekijken.

Uitbreiding areaal *L. svecica svecica*

Tot 1978 was de Roodsterblauwborst *L. svecica svecica* geen broedvogel in Tsjechië. Sindsdien is hij daar sterk toegenomen. Deze uitbreiding van het areaal vindt vermoedelijk in het voorjaar plaats, wanneer tijdens de voorjaars trek eerder wordt besloten om een territorium in te nemen (Johnsen 2006). Witsterren trekken via Spanje naar het zuiden en overwinteren in tropisch Afrika van Senegal tot westelijk Soedan. Roodsterren overwinteren veel oostelijker en migreren slechts in lage aantallen via Spanje en verblijven dan in West-Afrika (Cramp 1988). Het zou dus goed kunnen dat onze Roodsterblauwborst overwinterde in West-Afrika en op de terugweg via Spanje eerder is blijven hangen, net zoals dat in 1978 in Tsjechië het geval was. Ringonderzoek heeft aangetoond dat Blauwborsten ontzettend honkvast zijn gedurende de trek. Meerdere jaren worden dezelfde vogels op exact dezelfde plek gevangen. Deze

honkvastheid geldt misschien ook wel voor de broedgebieden, vandaar dat onze Roodster al drie jaar achtereenvolgend op de Hezelstraat domicilie heeft gevonden (eigen hypothese)?

Nakomelingen?

Het feit dat onze vogel al drie jaar achter elkaar is gezien kan twee dingen betekenen: ofwel dit mannetje is in staat geweest om alle gevaren te overleven en betreft het dus al die jaren dezelfde vogel. Dat is een hele prestatie, want de gemiddelde levensduur van bijvoorbeeld een roodborst is één jaar ondanks het feit dat een roodborst ruim acht jaar oud kan worden.

Het kan ook zijn dat de vogel zich heeft voortgeplant. Ik heb hem zelf in gezelschap gezien van een oud vrouwtje op 6 juni 2004. Ze waren samen aan het foerageren vlak langs de Hezelstraat. Gerard van Aalst heeft de vogel in 2006 ook in gezelschap van een vrouwtje gezien. Alle drie de jaren zong de vogel uitbundig en er zijn relatief veel Blauwborsten aanwezig langs de Hezelstraat. Aangezien er nog geen voortplantingsbarrières zijn ontstaan tussen *L.s.svecica* en *L.s. cyanecula* is het absoluut niet ondenkbaar dat er nakomelingen het levenslicht hebben gezien.

De lievelingsplek uit 2004 en 2005 zag er in 2006 geheel anders uit door (noodzakelijke) beheersmaatregelen in het terrein. De favoriete zitplaatsen waren verdwenen o.a. door het omzagen van een aantal wilgen. Het kan dus zijn dat de vogel nu is uitgeweken naar een plek in Groenlanden-Zuid, recht tegenover zijn oude plek. Remco Wester trof echter een waarschijnlijke Roodsterblauwborst op aanzienlijke afstand aan. Het is zeer goed mogelijk dat dit dezelfde was als die van Gerard, maar ik sluit niet uit dat er mogelijk een tweede mannetje met een rode ster in de Groenlanden heeft rondgevolgen. Nu we dit weten is het dus bijzonder interessant om alle blauwborstmannetjes van de Groenlanden in 2007 eens goed in de gaten te houden. Zou onze 'oranjester' voor de vierde keer terugkomen (let op de donkere borstband, die asymmetrisch is!)? Is er meer dan één mannetje



Witterblauwborst *L. s. cyanecula*, vorm zonder witte ster. Vlietberg, Ooijpolder, 22 april 2005. Foto: Jouke van der Zee

Roodsterblauwborst aanwezig? Zien we hybriden? Zijn we getuige van een interessant biogeografisch proces...of was dit slechts een éénmalige vergissing van deze vogel? Dat wordt dus een spannend voorjaar aan de Hezelstraat.

Dankwoord

Met dank aan Rico Otten voor het gebruik van de fraaie foto van de Roodsterblauwborst en Arild Johnsen (National Centre for Biosystematics, Natural History Museum, University of Oslo) voor zijn respons op mijn determinatieverzoek.

Noot: de conclusie van dit artikel is niet leidend als het gaat om de officiële status van de waarnemingen van 2004, 2005 en 2006. Dat zal de beoordeling van de CDNA wel zijn.

Literatuur

CRAMP, S (1988) (ed.) Handbook of the birds of Europe the Middle East and North Africa. Vol.V Tyrant Flycatchers to Thrushes 645-661

JOHNSEN, A, S. ANDERSSON, J. GARCIA FERNANDEZ, B. KEMPENAERS, V. PAVEL, S. QUESTIAU, M. RAES, E. RINDAL & J. LIFJELD (2006) Molecular and phenotypic divergence in the bluethroat (*Luscinia svecica*) subspecies complex. *Molecular Ecology* 15 : 4033-4047

QUESTIAU S, EYBERT MC, GAGINSKAYA AR, GIELLY L, TABERLET P (1998) Recent divergence between two morphologically differentiated subspecies of bluethroat (Aves: Muscicapidae: *Luscinia svecica*) inferred from mitochondrial DNA sequence variation. *Molecular Ecology*, 7, 239–245.

ZINK RM, DROVETSKI SV, QUESTIAU S ET AL. (2003) Recent evolutionary history of the bluethroat (*Luscinia svecica*) across Eurasia. *Molecular Ecology*, 12, 3069–3075.

Mijn Gierzwaluwen in 2006

Henk Klaassen, Kloosterstraat 67 Groesbeek

Het was vorig jaar weer een mooi gierzwaluwjaar. Op Koninginnedag was het zwaluwdag, de eerste gierzwaluw vloog regelrecht in één van de kasten. Na een paar weken brak er lichte paniek uit: ik meende een gierzwaluw met een witte bef te zien, ik dacht aan een alpengierzwaluw. Ik heb er een vogelspotter (Jan Jacobs) bij gehaald maar we kwamen er niet direct uit totdat we zagen dat er een witte veer vastgeplakt op de borst zat. Enige tijd later vlogen er wat gierzwaluwen rond de mega-kippenfarm in Groesbeek. Ze waren de rondvliegende veren aan het verzamelen, en daar kwam die witte bef dan vandaan.

Rond Pinksteren kwam ik thuis van een korte vakantie. Er lag een kapot ei op de stoep. Dit had ik al vaker meegemaakt en dacht het zal wel een ongelukje zijn. In huis heb ik meteen de camera aangezet en ik zag dat een gierzwaluw een ei in de snavel nam en naar buiten ging. Ze liet het ei zo uit de snavel vallen. Kapot. Later is ook het derde ei naar buiten gegooid. Een paar weken later lagen er weer drie eieren in het nest, die gewoon uitgekomen zijn.

Eind augustus heb ik bij het schilderen van mijn huis de nestkasten eraf gehaald. Terwijl ik op de steiger sta zie ik plotseling twee gierzwaluwen op de plek aanvliegen waar een uur geleden nog de kast hing. Na een paar pogingen vlogen de zwaluwen weg en kon ik de schilderklus afmaken. Conclusie: na het uitvliegen komen de zwaluwen nog wel eens terug op het nest.

Van de twaalf kasten waren er afgelopen seizoen acht bezet en dit jaar hang ik er weer twee bij. In een van de volgende Mouriken zal ik verder ingaan op het wel en wee van 'mijn' Gierzwaluwen.



Gierzwaluw

Foto: Harvey van Diek

Kraanvogels in ons werkgebied

Erik van Dijk, Antiloostraat 40, 6531 TP Nijmegen, antimoon@zonnet.nl

Eén van de meest spannende soorten om te zien in ons werkgebied is de Kraanvogel. Eén of enkele exemplaren aan de grond kun je zien op basis van een tip van andere vogelaars of tegenwoordig van het internet of de emailcirkel. Echter, voor de ware adrenalinekick van een grote overvliegende groep Kraanvogels moet je toevallig op de juiste plek, op de juiste dag van het jaar buiten zijn. De gelukvogels die dit zien zijn daarom vaak mensen die dagelijks veel buiten komen voor hun werk. In dit artikel wordt ingegaan op het voorkomen van de Kraanvogel in ons vogelwerkgebied en in het bijzonder over de invasie van afgelopen najaar.

Achtergrond

Oorspronkelijk kwamen Kraanvogels in alle geschikte wetlands van Europa en Rusland voor. De jacht en het intensieve landbouw hebben de Kraanvogels uit vrijwel geheel West- en Zuid-Europa uitgeroeid. Sinds 2001 broedt de Kraanvogel weer in Nederland en hij breidt zich voorzichtig uit. Het gros van de waarnemingen van Kraanvogels in Nederland betreft overtrekkende Kraanvogels en kleine groepjes tijdelijk pleisterende Kraanvogels. De laatste jaren worden soms enkele exemplaren gedurende langere perioden in de winter gezien in een bepaald gebied. Dit heeft wellicht met de zachte winters te maken. De meeste Kraanvogels worden echter overtrekkend gezien. De reguliere trekbaan van Kraanvogels gaat niet over ons werkgebied en eigenlijk ook niet of nauwelijks over Nederland. Het Drielandenpunt schampt net deze trekbaan waar de Kraanvogels tijdens de trek overtrekken. De Kraanvogels komen uit Scandinavië en Siberië en overwinteren op de Spaanse hoogvlakte, de Atlas en de (zout)moerassen bij Tunesië. Tijdens deze trek maken de Kraanvogels gebruik van een aantal vaste rust- en pleisterplaatsen. Rügen en Lac du Der zijn twee bekende grote pleisterplaatsen in de relatieve nabijheid van Nederland, maar er zijn ook kleinere pleisterplaatsen zoals afgelopen najaar bij de Dümmersee (iets ten noorden van Osnabruck). In deze pleisterplaatsen zijn de Kraanvogels sterk geconcentreerd.

Voorkomen in ons werkgebied

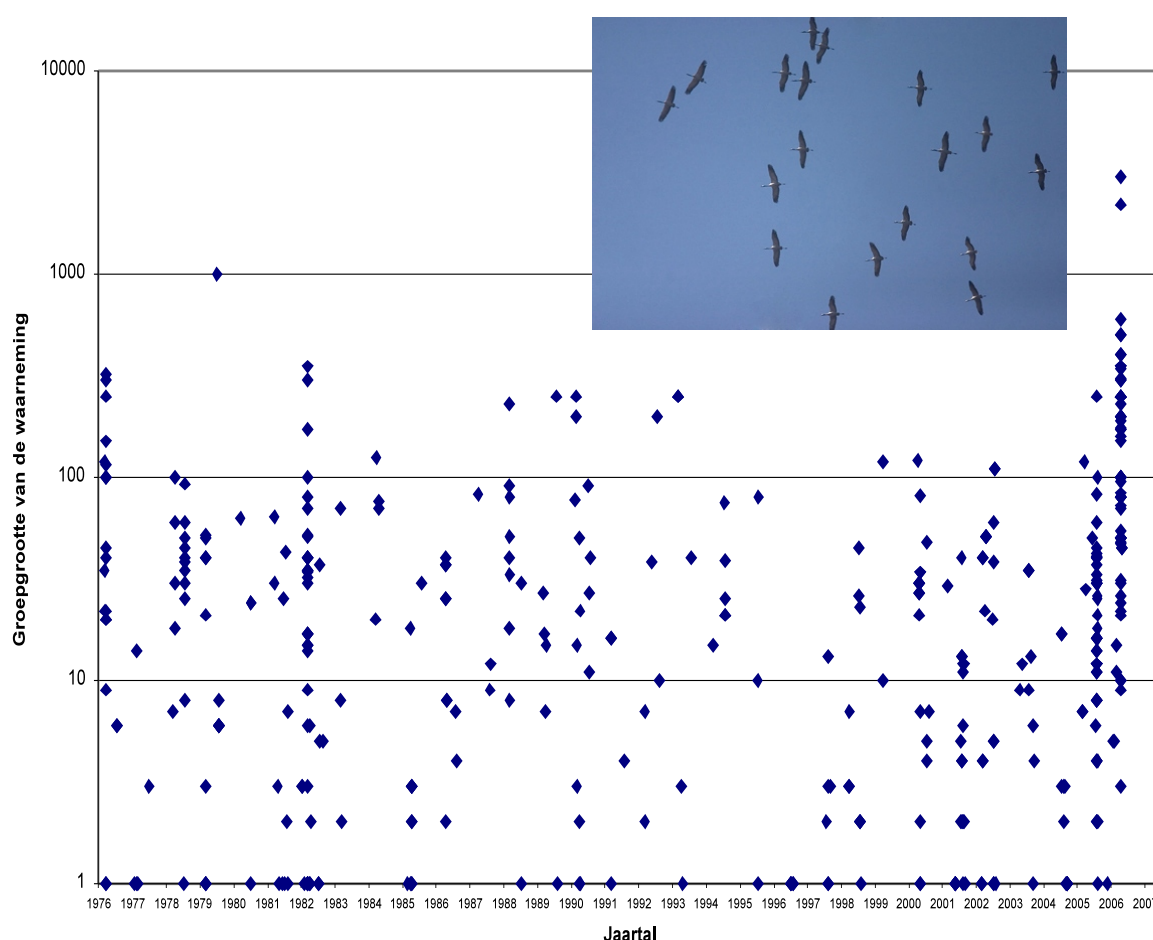
Waar worden Kraanvogels het meest gezien in ons vogelwerkgebied? In het VWG-archief is voor nogal wat soorten de verspreiding sterk beïnvloed door het zogenoemde waarnemerseffect. Daar waar meer gekeken wordt, wordt meer gezien. De Ooijpolder en de stad Nijmegen hebben traditioneel de grootste kijkdichtheid in ons werkgebied. De overige delen van het werkgebied zijn dunner bevolkt en mede daarom ook minder talrijk bedeeld met actieve vogelaars. Dit geldt in het bijzonder voor het Land van Cuijk en Noord-Limburg. Desondanks zijn juist in deze delen van het VWG-gebied met twaalf van

de 30 grootste groepen relatief de meeste waarnemingen gedaan (zie tabel 1). De theorie dat overvliegende Kraanvogels talrijker worden naarmate je verder naar het zuidoosten gaat, lijkt ook binnen ons VWG-gebied op te gaan. Verder valt in tabel 1 op dat diverse waarnemingen betrekking hebben op dezelfde groep. Dit geeft tevens aan dat schattingen van waarnemers over de groepsgrootte nogal uiteen kunnen liggen. Tot slot laat tabel 1 zien hoe geweldig groot de invasie van eind november 2006 geweest is, maar liefst 19 van de 30 grootste groepen zijn waargenomen in 2006. Hier moet wel opgemerkt worden dat door anno 2006 aanzienlijk meer waarnemers waarnemingen invoeren dan voorheen en dat door de hogere kijkdichtheid er ook vaker overtrekkende groepen op meerdere locaties zijn waargenomen en ingevoerd.

Tabel 1. Waarnemingen van de dertig grootste groepen.

datum	aantal	gebied	Nummer zelfde groep
28-11-2006	3000	Maas km 140	1
28-11-2006	2200	Holthees	
01-03-1980	1000	Groeningen - 't Herselt	
28-11-2006	250 + 350 in kleinere groepjes	Ooijpolder - Ooij - industrieterrein, Waal km 876	2
27-11-2006	500	Stevensbeek dorp	3
27-11-2006	500	Bergerheide - Driessensven, Gemeenteheide	
29-11-2006	400	Ooijpolder - Millingerwaard centraal, Theetuin	4
29-11-2006	400	Maashees dorp	
06-11-1982	350	Overloon - Heikant west	5
28-11-2006	350	Oosterhout - Waaiensteinkolk, Huis Oosterhout	2
28-11-2006	350	Ooijpolder - Wylerbergmeer, Querdam zuid	
28-11-2006	340	Staartjeswaard oost, Kleine Grindgat west	
14-11-1976	320	BRD - Reichswald - Sternberg	
28-11-2006	305	Beek - Koningsholster	2
21-10-1972	300	Nijmegen - Valkhof	
14-11-1976	300	Zelderse Driessen oost - Niers	
06-11-1982	300	Groeningen - 't Herselt	5
27-11-2006	300	Sambeek - Klooster	3
29-11-2006	300	Ooijpolder - Kekerdome Waard, Kekerdome	4
14-11-1976	250	Waal km 894	
11-03-1990	250	Nijmegen - Valkhof	
13-10-1990	250	Ooijpolder - Circul - Leuthse Straat oost	
17-10-1993	250	Staartjeswaard west, Moespotse Waai	
20-10-1993	250	Nijmegen - EPON-centrale, industrie Kanaalhaven	
15-03-2006	250	Bergerheide – zandwinning oost	
28-11-2006	250	Ooijpolder - Circul - Persingensestraat	2
28-11-2006	250	Ooijpolder - Kekerdome Waard, Kekerdome	
29-11-2006	250	Sambeek - Oude Waranda	3
29-11-2006	250	Ooijpolder – Millingerwaard oost	
28-11-2006	231	Trektelpost Maldens Vlak	2

Behalve de grote groepen zijn er vooral heel veel kleine groepjes Kraanvogels gezien die overtrekken. Figuur 1 laat alle Kraanvogelwaarnemingen uit het archief zien. De jaren 1976, 1978, 1982, 1988 en 1990 en 2006 vallen hierbij op door een hoger aantal waarnemingen. Tussen 1992 en 1997 zijn er bijzonder weinig waarnemingen van Kraanvogels geweest. De oorzaak hiervan ligt al dan niet gedeeltelijk aan het feit dat in die periode weinig waarnemers hun waarnemingen aanleverden bij het archief. Hierover kan dus niet echt een conclusie worden getrokken. Het boek Vogeltrek over Nederland geeft aan dat 1982, 1987, 1988 en 1989 piekjaren waren. De piekjaren 1987 en 1989 zijn niet terug te vinden in ons archief. 1990 is daarentegen een jaar dat landelijk niet bekend staat om de influx van overtrekkende Kraanvogels.

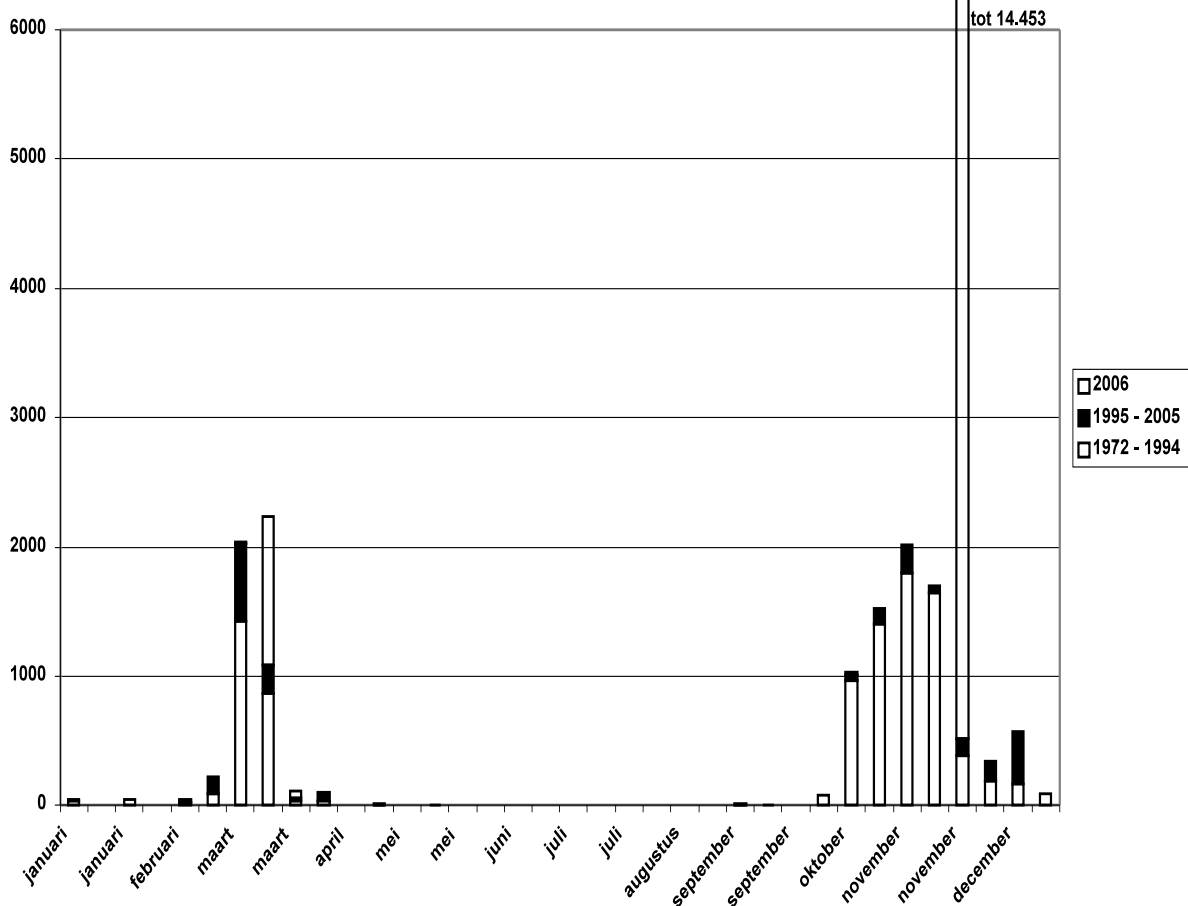


Figuur 1. Kraanvogelwaarnemingen 1976-2007.

(Foto-inzet: 19 van de 44 over het SOVON-kantoor vliegende Kraanvogels, 13 maart 2006. Foto: Harvey van Diek).

Wanneer zijn Kraanvogels in ons werkgebied te zien?

Figuur 2 geeft het seizoenspatroon weer van Kraanvogels in ons VWG-gebied. Er is geen onderscheid gemaakt tussen ter plaatse en overvliegende exemplaren. Omdat in ons VWG-gebied de aantallen van ter plaatse Kraanvogels in de regel erg klein zijn en grotere groepen aan de grond nooit lang blijven, kan in feite gesproken worden over een doortrekpatroon. Figuur 2 maakt onderscheid tussen de waarnemingen van drie perioden, namelijk van 1972 tot en met 1994, van 1995 tot en met 2005 en 2006.



Figuur 2. Doortrekpatroon/seizoenspatroon van verschillende periodes van jaren.

Figuur 2 laat mooi zien dat het doortrekpatroon in ons vogelwerkgebied erg vergelijkbaar is met de landelijke doortrek [1]. Figuur 2 laat eveneens hoe kolossaal de aantallen waren in 2006. Wanneer niet gesplitst zou zijn in periode zou dit resulteren in een zwaar vertekend doortrekpatroon. Tevens valt op dat de piek in 2006 niet alleen eind november erg groot was, maar ook in het voorjaar uitzonderlijk veel Kraanvogels werden gezien. De piek in 2006 viel zowel in het voor als najaar laat ten opzicht van het doortrekpatroon

van de periode daarvoor. In het najaar ligt dit waarschijnlijk aan de historische warme herfst. Het vroege voorjaar was uitzonderlijk koud in Noord-west Europa. Wellicht heeft dit ertoe bijgedragen dat de Kraanvogels later naar de broedgebieden trokken.

[1] LWVT/SOVON - Vogeltrek over Nederland (1976 – 1993) – Schuyt & Co - 2002

Tot slot hieronder een ooggetuige-verslag van ons jongste VWG-lid Bram Ubels die op zoek was naar Kraanvogels:

Na alle Kraanvogelmeldingen ben ik op 28 november 2006 ook maar de Ooij in gegaan op Kraanvogeljacht. Toen ik al op de terugweg was en niets gezien had fietste ik over de Persingensestraat en zag ik aan de horizon een rijtje vogels. Toen ik de scoop er op richtte zag ik gelijk dat het Kraanvogels waren. Het was een groep van 31 Kraanvogels. Ze kwamen richting mij maar bogen af naar het Zuid-Oosten. Toen ze al redelijk ver waren pakte ik mijn spullen in en ik zat nog niet op de fiets of ik zag een veel grotere groep veel dichterbij. Deze groep schatte ik op zo'n 250. Na deze twee groepen bleef ik toch maar even wachten op wat er zou volgen. Nog geen minuut later kwam de volgende groep van 47 Kraanvogels en daarna nog de volgende groepen: 100, 80, 200, 100 en 50 ex. en dat alles in ongeveer een kwartier tijd. Toen was het opeens over. Ik heb in totaal zo'n 860 vogels geteld, maar heb het aantal waarschijnlijk onderschat. Waanzinnig, wat een trek!! en dat gewoon in Nederland.



Een vlucht Kraanvogels, Millingerwaard, 29 nov. 2006.

Foto: Jouke van der Zee

Erlecomse Kluut broedt in Engeland (...phylopatry? Not me!)

Jan van Diermen, Prov. Gelderland, dienst REW, afd LG/BO, Postbus 9090, 6800 GX Arnhem, j.diermen@prv.gelderland.nl

Inleiding

Op 5 juni 1997 kwamen we (Ronald Zollinger en JvD) rond zes uur bij de Erlecomse Waard met als doel klutenkuikens te ringen en te filmen. De Erlecomse Waard is bijna een vaste waarde als het om broedende Kluten gaat maar het loopt er - zoals op veel plaatsen waar Kluten broeden - zelden gesmeerd. In 1997 waren twee paar succesvol, van een derde paar spoelden de eieren weg. In totaal werden zeven jongen vliegvlug (families met drie en vier pulli), waarmee dit het meest succesvolle jaar was uit de 10-jarige reeks van 1996-2005) en het enige jaar dat ik er pulli ringde. Deze bijdrage gaat over terugmeldingen van geringde rivierkluten, in bijzonder van een Erlecomse vogel die het in alle opzichten het verst schopte.*

Gebied en methode

Het onderzoeksgebied strekt zich uit over alle Gelderse uiterwaarden langs Waal, Lek en Maas. Het betreft merendeels vrij toegankelijk terrein (als je van de goede kant komt). Sinds 1995 is er op veel plaatsen graafwerk verricht in het kader van dijkverzwaring. Ook zijn sindsdien gebieden als natuur opgeleverd waar voordien landbouw plaatsvond. Het zijn doorgaans gebieden waar vrij extensief geboerd of gegraasd wordt, en waar men ook veel wandelt, liefst met loslopende honden. Pionierhabitat is er zowel tijdelijk als semi-permanent te vinden: als bijproduct van zand en kleiwinning, als beginstadium van natuurontwikkelingsprojecten en als cyclisch habitat op overstromingsvlakten langs geulen en plassen. Klutenbolwerkjes in de (Utrechtse) Amerongse Uiterwaarden en de Steenwaard plus in Overijssel (Vreugderijkerwaard Zwolle) vallen er buiten.

Kuikens van Kluten werden zoveel mogelijk in hun eerste levensweek geringd omdat dan het gezin nog vrij makkelijk compleet te bemachtigen is. Daarna is het extra veel rennen door kwetsbaar terrein met risico van vertrapping voor tal van kuikens en nesten van andere soorten. Ook gaan oudere kuikens steeds makkelijker het water op en ouders zijn voortdurend panisch. Meestal valt de keuze dan op niks meer doen of snel één of twee geïsoleerde kuikens vangen. Ze werden boven het tarsaal gewricht (aan de tibia) geringd, meestal met aluminium soms met RVS ringen (7mm diameter en elliptisch geknepen om te voorkomen dat de ring bij kleine kuikens over het hielgewricht zakt). In totaal werden door mij in 1996-2005 95 pulli geringd (1 tot 23 per jaar) waarvan 53% vliegvlug werd (50 ex.).

Terugmeldingen van levende vogels werden alleen door aflezen met een telescoop van andere waarnemers verkregen. Aflezen van een 7mm ring is niet het moeilijkste op dit gebied, maar het betekent langdurige, soms op verschillende dagen en bij goed licht

herhaalde observaties aan een vogel vanuit diverse hoeken teneinde de complete code te lezen. De codesymbolen (zeven cijfers en twee scheidingspunten) op 7mm ringen zijn 4mm hoog en staan rondom de hele ring, je ziet maximaal vier cijfers tegelijk. Zowel aan begin als eind van de code is blanco ruimte waar samen nog ruim twee cijfers in passen, dus vanuit een bepaalde hoek zie je maar één leesbaar cijfer. Wat de complicaties van een elliptisch geknepen ring of een minder contrastrijke RVS-ring zijn weet ik niet, maar aflezen is een kwestie van doorzetten en engelengeduld. Boven de code staan twee regels met voor de ervaren aflezer herkenbare woorden in kapitalen van 1mm hoog: VOGELTREKSTATION en ARNHEM-HOLLAND

N.B. Zelf zag ik nooit een geringde Kluut terug in de broedpopulatie, Jan Schoppers zag in 1999 een aan het loopbeen geringde (Belgische?) vogel te Hien aan de Waal, maar die werd niet geïdentificeerd. Frank Majoor zag en ving in de Arnhemse ontwikkelwijk Schuytgraaf op 25-29 mei 2005 een broedende Engelse Kluut (als pullus geringd in 2002 aan de zuidkust van Hampshire nabij Portsmouth, op ruim 600 km van Arnhem).

Resultaten

Ik ontving tot januari 2007 drie meldingen van levende vogels. De terugmeldkans (hoe dan ook gedefinieerd, drie uit 95 geringde of drie uit 50 vliegvlug geworden kuikens) is dus laag.

In volgorde van hun geboortjaar bespreek ik hieronder de drie meldingen. Twee nestgenoten uit het gememoreerde topjaar 1997 in de Erlecomse waard, en eentje uit een familie van eveneens drie pulli van de Hiense Waard in 2000 (hier vrijwel jaarlijks broedende Kluten, max. tien nesten/jaar, sinds 1997 49 kuikens geringd, waarvan 26 vliegvlug).

3.508.299 (05-06-1997, 06:00, bij ringen kuiken vijf dagen oud, gezin van drie)

Een van de kuikens uit het Erlecomse gezin met drie pulli, werd in zijn tweede zomer teruggemeld uit de Oostvaardersplassen (28 mei 1999, 80 km van ringplaats, vrijwel Noord, 331°). Het betrof een gezond beest, staande op een soos bij kijkhut de Grauwe Gans. Status en sekse onbekend.

3.508.298 (05-06-1997, 06:00, bij ringen kuiken vijf dagen oud, gezin van drie)

De tweede melding betreft een zus van de eerste vogel: 9 jaar oud (25 mei 2006) als broedend vrouwtje vastgesteld te Minsmere Reservaat, Suffolk (GB), 303 km van ringplaats, vrijwel West: 278°. Minsmere is een van de paradepaardjes van de RSPB, een duinreservaat met rijke habitatgradiënten: heide, schraalgrasland, bos, plas, onbegroeide eilandjes, moeras en een duinstrook. Het water staat niet in verbinding met de zee en is door graafwerk (*man-made habitat*) ontstaan (*by the way*: ik heb het in augustus 1992 toevallig zelf bezocht). Het gebied herbergt naast Grauwe Ganzen en

Nachtzwaluwen o.a. 30% van de Engelse Roerdompen en er broeden jaarlijks ruim 100 paar Kluten tussen de Kokmeeuwen. Er is bezorgdheid over het toenemende gevaar van overstroming bij springtij vanwege intensieve duinafslag ter plaatse. Voor de Kluten zou een dergelijke ramp wellicht juist voordelig zijn, voor zoetwatermoeras en heide natuurlijk niet.

3.545.448 (08-06-2000, 21:00, bij ringen kuiken vijf dagen oud, gezin van drie)

De derde melding betreft een Kluut uit Hien. Deze werd in zijn vierde levensjaar op 29 maart 2004 te Leidschendam, Starrevaart teruggezien (ten NO van Den Haag) op 86 km van de ringplaats, vrijwel West: 283°. Status en sekse onbekend.

Discussie

Al is maar één van de drie broedend teruggemeld, beide andere vogels bevonden zich op of nabij bekende broedplaatsen. De gevonden dispersie-afstanden en richtingen wijken niet af van wat we al van Kluten wisten (Speek & Speek 1984, Meininger et al. 1999). Kluten zijn pioniers en daarom vreselijk mobiel en opportuun. Nu kunnen drie waarnemingen natuurlijk geen representatief beeld geven, maar er is bij terugmelding door telescoop-aflezing nog iets meer aan de hand. Ik weet niet of de kans op terugmelding in het hele broedareaal even groot is, maar ik neem aan dat uitgestrekte en soms afgelegen broedgebieden met een hogere dichtheid in de Zeeuws-Hollandse Delta en de Wadden een veel lagere terugmeldkans bieden dan binnenlandse gebieden met kleinere, overzichtelijke populaties. Dat maakt het extra onwaarschijnlijk dat deze drie meldingen een representatief beeld geven (zeker twee van de drie observaties werden gedaan vanuit een vaste schuilhut). Bij 30 aflees-terugmeldingen aan levende vogels is evenwel dezelfde systematische fout te verwachten omdat dit type observaties nooit aselekt kunnen plaatsvinden tot het moment dat bij elke klutenbroedplaats een bemenste schuilhut staat. Zonder gerichte observatie of vangsten valt amper een terugmelding van een Kluut te verwachten, dood gevonden worden Kluten na het kuikenstadium vrijwel niet. Wie weet komen er de volgende tien jaar nog enkele dieren op deze manier boven water. Voor berekeningen aan overleving is ringwerk op deze schaal te futiel. Mijn motief was dan ook door terugvangst de groei van kuikens te meten en uit hun poepjes iets leren over hun voedselkeus/-opname*.



Geringde klutenpul, Lingewal, Arnhem-Zuid, mei 2005.
Foto: Harvey van Diek

Noot: Rivierengebied als broedhabitat Kluut

Het Nederlandse rivierengebied is een betrekkelijk nieuw broedhabitat voor Kluten. De Avifauna 'Vogels van de Grote Rivieren' meldt, dat sinds de jaren 1950 broeden zelden is vastgesteld (van den Bergh et al. 1979). Daarvóór moet het ook niet vaak zijn voorgekomen. De Avifauna van Nederland deel 2 noemt voor het Rivierengebied 20-30 paar jaarlijks (bron JvD in Bijlsma et al. 2001). Zes jaar later lijkt mij 15-45 paar een reële schatting, inbegrepen de kortstondige kolonies binnendijks bij stadsuitbreidingen (Arnhem, Den Bosch-Rosmalen). De spreiding in de Gelderse Poort is van 1989 tot 2006 2-12 paar (FFWG Gelderse Poort). Al zijn bepaalde uiterwaarden (onbekade delen, tijdelijk meestromende geulen) vaker bedeed met broedende Kluten dan andere, het leeuwendeel van de rivierkluten broedt op wisselende locaties in ad hoc beschikbare habitat. Dat betekent vaak mensenwerk, al of niet bedoeld om leuk te zijn voor de dieren, maar wel steeds vaker als tijdelijk broedhabitat gerespecteerd. Broeden van Kluten in binnenlandse zoete milieus is een marginaal verschijnsel in de NW-Europese populatie, die voornamelijk in kust- en getijdengebieden broedt. In Nederland broedt jaarlijks 0,3 tot 0,4 % van de klutenpopulatie langs de binnenlandse Rijntakken (Van Dijk et al. 2006). Op akkers en opspuitterreinen in West Nederland en de IJsselmeerpolders broedt een veelvoud hiervan. Het maakt op populatieniveau dan ook weinig verschil of deze vogels zich al of niet succesvol voortplanten. Niettemin kun je de Kluut (en dan vooral de succesvol broedende Kluut) evenals (samen met) o.a. het broeden van Kleine Plevier en het optreden van slijkgroen, naaldwaterbies en moerasdroogbloem als kwaliteitsindicatie voor dynamische riviermilieus opvatten.

**over de reproductie van Kluten in het Gelderse rivierengebied (en factoren die het succes bepalen) is een publicatie in voorbereiding voor Limosa.*

Literatuur

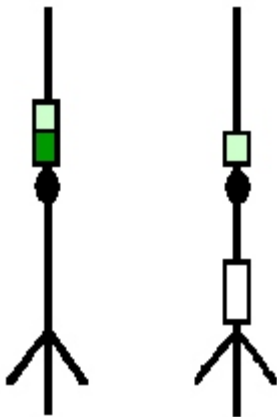
- VAN DEN BERGH L.M.J., GERRITSE W.G., HEKKING W.H.A., KEIJ P.G.M.J. & KUYK F. 1979. Vogels van de Grote Rivieren, Spectrum, Utrecht-Antwerpen.
- BIJLSMA R.G., HUSTINGS F. & CAMPHUYSEN C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- VAN DIJK A.J., DIJKSEN L., HUSTINGS F., KOFJBERG K., OOSTERHUIS R., VAN TURNHOUT C., VAN DER WEIDE M.J.T., ZOETEBIER D. & PLATE C. 2006. Broedvogels in Nederland in 2004. SOVON-MONITORINGRAPPORT 2006/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubb.
- MEININGER P.L., BERREVOETS C.M. & STRUCKER R.C.W. 1999. Kustbroedvogels in het Deltagebied, een terugblik op 20 jaar monitoring (1979-98). Rapport 99.025 Rijksinstituut voor Kust en Zee, Middelburg.
- SPEEK B.J. & SPEEK G. 1984. Thieme's Vogeltrekatlas, Thieme, Zutphen.

Oproep: op zoek naar één geringde IJslandse Grutto...

Peter Hoppenbrouwers, Wijnbesstraat 69, 6543 TK Nijmegen, peter.hoppenbrouwers@planet.nl

Aanleiding

Sinds 2001 doet een geringd mannetje IJslandse Grutto elk jaar ons werkgebied aan. De vogel is als een adult geringd in 1998 te Holbeach bij het Wash-estuarium. Hij broedt (zeer waarschijnlijk) in het noorden van IJsland in de omgeving van het Myvatn-meer, trekt langzaam door Nederland langs de rivieren IJssel en Waal en overwintert uiteindelijk in het Santana-estuarium in Noord-Spanje. Sinds de eerste keer dat ik deze Grutto zag in 2003, maak ik er een gewoonte van hem elk voorjaar te gaan zoeken tussen de gewone Grutto's en andere IJslandse Grutto's. Daar de oudste IJslandse Grutto inmiddels een leeftijd heeft behaald van een 25 jaar kan dat hopelijk nog wel even doorgaan... Dus als je hem ziet, bel of mail me dan!



Figuur 1. Afbeelding poten met ringen.

De pootringen

De vogel is zeer duidelijk geringd, het links- en rechtsgedeelte moet men lezen vanuit de vogel gezien. De linkerpoot heeft een mintgroene ring en met daaronder een even grote donkergroene ring om het bovendeel, de tibia genaamd. De rechterpoot heeft een mintgroene ring om het bovendeel, een grotere witte ring om het onderste deel van de rechterpoot, de tarsus genaamd. Met name die grote witte ring zorgt bijna elk jaar voor problemen. Van een redelijke afstand lijkt deze grote witte ring namelijk meer op een lichtgele ring, is dus een beetje verkleurd. Zie verder bij figuur 1.

Waar moet men zoeken naar de IJslandse Grutto('s)?

De beste kans om hem hier te zien is langs de uiterwaarden van de Waal te gaan zoeken en kijken vanaf de maart. Daar waar het 'plasdras' is heeft men een kans hem (of een andere geringde) tegen te komen. Goede voorjaarsplekken zijn de uiterwaard in Oosterhout ter hoogte van de kerk, Bemmelt, Gendts aan de noordoever van de Waal, op de zuidoever is dat de oude Waal bij Nijmegen, Erlecomse Waard en Kaliwaal. Er zijn ten westen van Nijmegen ook IJslandse Grutto's gezien, het afgelopen jaar nog in de Winssense uiterwaard. Het gebied rondom de Oude Waal is de beste plek om ze te zien en tevens voor het waarnemen van de grootste aantallen, tussen de 53 en 70 exemplaren; zie verder op onze website in het waarnemingenarchief: <http://www.waarneming.nl/werkgroep/zoek.php?q=ijslandse+grutto&werkgroep=nijmegen>

Grauwe Ganzen in het werkgebied van de VWG Rijk van Nijmegen

Deel 1: aantallen en verspreiding

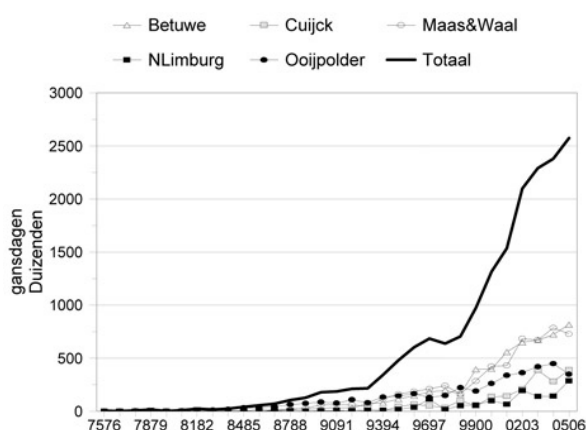
Berend Voslamber, Visserstraat 53, 6579 AS Kekerdorp, berend.voslamber@sovon.nl

Kell Eradus, B .van Bruggelaan 2, 5363 VA Velp, kellyson@zonnet.nl

Zoals de meesten van de trouwe lezers zullen weten wordt er al een aantal jaren onderzoek gedaan naar het wel en wee van de Grauwe Ganzen-populatie in de Ooijpolder (zie bijv. Van Turnhout *et al.* 1998). Inmiddels is het al weer tien jaar geleden dat dit onderzoek startte.

Tijdens het onderzoek wordt een aantal aspecten van het leven van de ganzen gevolgd. Vooral het broedsucces en de overleving van de eieren, kuikens en volgroeide vogels staat centraal. In de maanden maart t/m juni worden nesten gezocht, eieren worden gemerkt en het uitkomstsucces wordt bijgehouden. Verder volgen we de families met kuikens intensief door wekelijks de gehele westelijke Ooijpolder te doorkruisen. Daarnaast worden jaarlijks vogels geringd met groene halsbanden. Hierdoor kunnen de vogels ook buiten de Ooijpolder gevolgd worden en is te zien wie van de vogels broedt en hoe oud ze dan zijn.

In volgende artikelen wordt nader ingegaan op het wel en wee van nesten, kuikens en geringde vogels. In dit eerste artikel komen de aantallen Grauwe Ganzen die in het werkgebied te vinden zijn aan de orde. De tellingen (westelijke Ooijpolder, Kraaijenbergse Plassen) die regelmatig door de auteurs worden uitgevoerd liggen hieraan ten grondslag. Daarnaast zijn broedvogelgegevens gebruikt die uitgevoerd worden door leden van de VWG in het kader van de inventarisatie van de Gelderse Poort. Ten slotte werden de resultaten van de watervogeltellingen van SOVON, die binnen het werkgebied van de Vogelwerkgroep worden uitgevoerd, bewerkt.



Figuur 1. Ontwikkeling van het aantal Grauwe Gans-dagen in het werkgebied van de VWG Nijmegen e.o.

NB. 100 gansdagen betekent dat bijv. 1 gans 100 dagen, 50 ganzen 2 dagen of 100 ganzen 1 dag in een gebied gezeten hebben. Bron: Watervogeltellingen SOVON.

Ontwikkeling van de populatie door het jaar heen

Om de populatie-ontwikkeling in het gehele werkgebied te kunnen schetsen zijn de rivierentellingen bewerkt vanaf het najaar van 1975. Tijdens de eerste tellingen werd geen enkele Grauwe Gans gezien. In januari 1976 werden 41 exemplaren waargenomen. Pas halverwege de jaren tachtig namen de aantallen toe (figuur 1). Aanvankelijk ging het om vogels die in en rond de Ooijpolder werden gezien. Halverwege de jaren tachtig, toen de aantallen echt groeiden, werden ook gebieden in de Betuwe en het Land van Maas en Waal meer bezocht. In Noord-Limburg waren al vroeg kleine groepjes te vinden. Tot eind jaren negentig zaten er geringe aantallen, sindsdien nemen ze fors toe. In het Land van Cuijk werden tot het begin van de jaren negentig nauwelijks Grauwe Ganzen gezien. Daarna werden er geleidelijk meer gezien, maar pas halverwege de jaren negentig kwam een forse toename op gang. In het seizoen 2005/06 werden in de maanden september, oktober en november steeds ongeveer 14.000 Grauwe Ganzen geteld in het hele werkgebied.

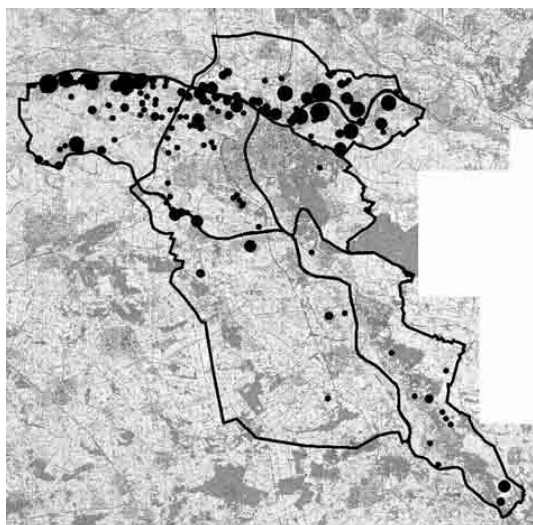
Ontwikkeling broedvogelpopulatie

Het eerste broedgeval in het werkgebied stamt uit de Ooijsse Graaf in 1977 (Brouwer *et al.* 1985). In het zuidelijke deel van het werkgebied werd pas in 1990 het eerste geval gemeld in De Vilt (Pahlplatz 1990). Sindsdien zijn de aantallen sterk gegroeid.

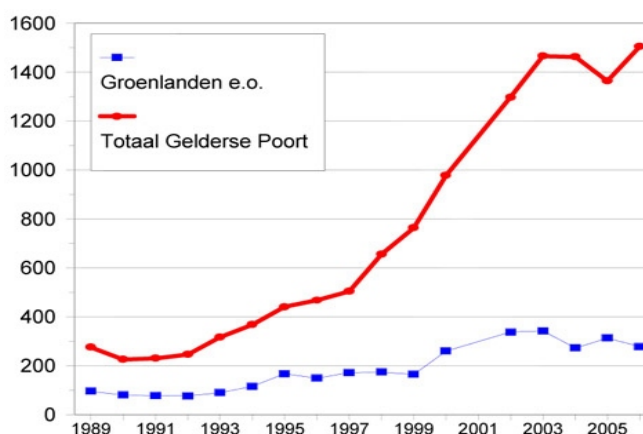
In de periode van de tweede broedvogelatlas (SOVON 2002) werd de populatie in het werkgebied op ongeveer 1200 paar geschat (Hornman *et al.* 2002). In 2005 werd een vrijwel volledige inventarisatie uitgevoerd van het hele werkgebied in het kader van een zomerganzen project van SOVON (van der Jeugd *et al.* 2006). Uit de resultaten wordt duidelijk dat de groei er nog niet uit is. In hetzelfde gebied als in Hornman wordt beschreven, zaten er nu ongeveer 2100 paar. Een deel van de verschillen in aantallen tussen de beide tellingen wordt veroorzaakt door verschillen in telmethodes. Aanvankelijk werden alleen nesten of families met jongen geteld. In 2005 werden alle territoriale paren als broedvogel opgegeven. Dit leverde voor het gehele werkgebied in 2005 zeker 3215 territoriale paren op (figuur 2).

De grootste aantallen zitten niet geheel onverwacht in de Ooijpolder, Bemmelse Polder en Gendtsche Polder. Verder naar het westen langs de Waal zijn de Afferdense en Deestse Waarden en de Drutense Waarden belangrijke bolwerken.

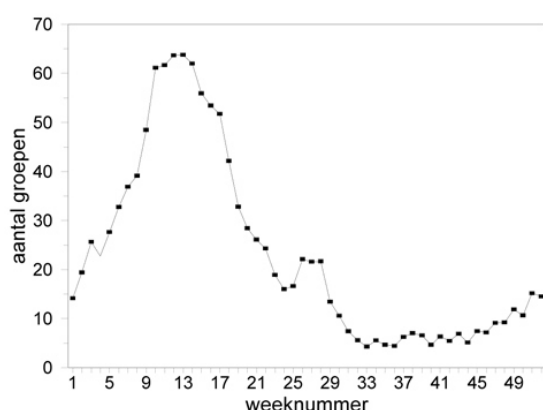
De grootste concentraties zitten dus in de Gelderse Poort. Hier zijn alle geschikte plekken inmiddels bezet door broedparen. In recente jaren lijkt het gebied vol. De aantallen stabiliseren of lijken zelfs iets af te nemen (figuur 3).



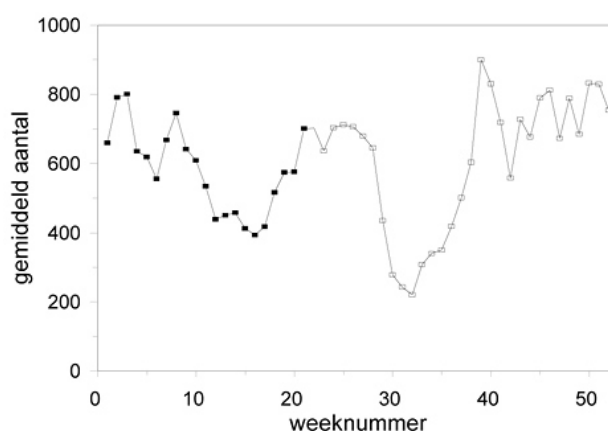
Figuur 2. Kaart broedvogelverspreiding 2005.



Figuur 3. Aantalsontwikkeling broedparen van de Grauwe Gans in de Gelderse Poort (incl. Rijnstrangen) en de Groenlanden, 1989 t/m 2005. Bron: Flora- & Faunawerkgroep Gelderse Poort.



Figuur 4. Gemiddeld seizoensverloop in de westelijke Ooijpolder op basis van wekelijkse tellingen, 1997-2006.



Figuur 5. Gem. aantal groepen in de west. Ooijpolder, '97-06.

Westelijke Ooijpolder: Aantallen in de loop van het jaar en trend

In de loop van een jaar varieert het aantal Grauwe Ganzen dat in de westelijke Ooijpolder kan worden aangetroffen sterk (figuur 4). Aan het eind van de winter nemen de aantallen af. Dit komt deels doordat broedvogels van elders wegtrekken. Zo is er bijvoorbeeld een geringde vogel uit het zuiden van Zweden die al jaren in de Ooijpolder overwintert. Verder zoeken de eigen broedvogels de broedplaatsen op. Ze zijn dan nog wel in het onderzoeksgebied aanwezig, maar veel minder opvallend doordat ze in de moerassige delen verblijven. Wat verder opvalt is dat de vogels zich in deze periode

verspreiden over veel meer groepen (figuur 5). In maart en april (weken 9 t/m 16) blijven de getelde aantallen vrij laag. Deels komt dit doordat de broedvogels verborgen in de moerassen zitten, maar tevens doordat veel niet-broedvogels verdwenen zijn. In de loop van april verschijnen over het algemeen de eerste jongen, maar de massa komt meestal vanaf begin mei te voorschijn.

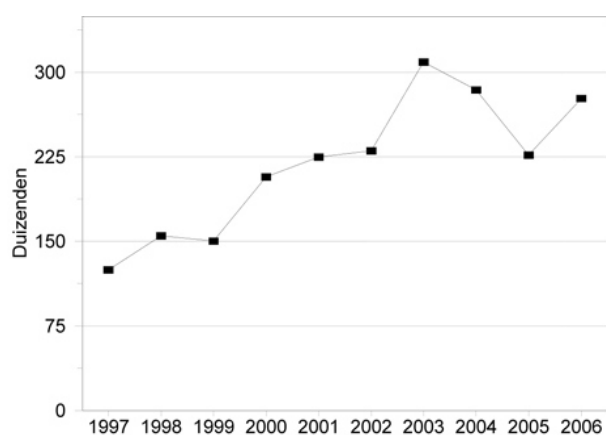
Vanaf dat moment nemen de aantallen dan ook toe. Dit wordt echter niet alleen veroorzaakt doordat er steeds meer families met kleine jongen opduiken, maar ook doordat veel niet-broedvogels terugkeren naar het gebied om hier de vleugelrui door te maken. Opmerkelijk is dat veel niet-broedvogels in de maanden maart en april niet in de Ooijpolder of directe omgeving zitten. Het is onduidelijk waar deze vogels zich ophouden. Er zijn ook geen terugmeldingen van deze vogels uit die tijd van het jaar. Uitvoerige zoektochten in het broedseizoen van 2005 leverden in geheel Gelderland en Overijssel geen enkele aanvullende waarneming van een geringde vogel op.

In mei en juni blijven de aantallen stabiel. Dit is niet verwonderlijk, want alle ganzen in het gebied kunnen dan niet vliegen. De jongen zijn nog niet oud genoeg en de volwassenen ruien op dat moment.

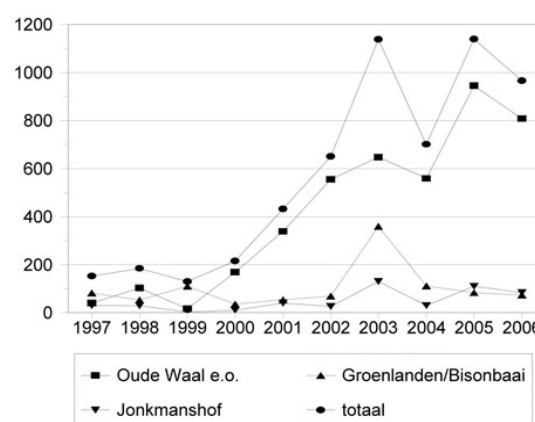
In de loop van juli nemen de aantallen ganzen in de Ooijpolder sterk af om begin augustus het jaarlijkse dieptepunt te bereiken. Er zijn jaren waarin er in die periode soms geen enkele Grauwe Gans te vinden is in het westelijke deel van de polder. Vermoedelijk foerageren ze in deze periode in gebieden met veel graanstoppelvelden buiten de Ooijpolder. Bekend is dat er vaak grote aantallen in het gebied tussen Nijmegen en Arnhem zitten en zelfs tot bij Dodewaard en in de omgeving van de Kraaijenbergse Plassen kunnen dan geringde vogels uit de Ooijpolder opduiken.

Na deze diepe dip nemen de aantallen tot eind september gestaag toe. Doordat er dan in de Ooijpolder bieten en maïs geoogst worden, is het er zeer interessant voor grote groepen ganzen. De vogels zitten dan ook vaak zeer geconcentreerd in enkele groepen (figuur 5). Hierbij sluiten zich tegen het einde van september ook steeds grotere aantallen Kolganzen aan. Eind september zitten vaak geringde Grauwe Ganzen in de polder die er de rest van het jaar niet (meer) zitten. Na deze piek nemen de aantallen de daarop volgende maanden wat af en wordt al vrij snel het min of meer stabiele winteraantal bereikt.

Bovenstaande schetst het gemiddelde beeld van de afgelopen tien jaar. Nu is het zo dat in die periode veel veranderd is. Allereerst zijn de aantallen sterk toegenomen. Als de wekelijkse tellingen worden omgewerkt tot gansdagen dan zien we een gestage, sterke toename tot 2003 (figuur 6). Daarna neemt het aantal af en lijkt nu op een lager niveau te stabiliseren, maar of dat werkelijk zo zal zijn, moet de toekomst verder uitwijzen.



Figuur 6. Trend in gansdagen in de west. Ooijpolder, '97-'06.



Figuur 7. Aantalsverloop ruiers west. Ooijpolder, '97-'06.

Ruiers

Onder ruiers worden de vogels verstaan die vooral in de periode eind mei t/m begin juli in het gebied zitten en niet kunnen vliegen. Deze vogels zijn soms zeer moeilijk te vinden (Groenlanden, strangen Bisonbaai), soms zijn ze zeer opvallend aanwezig (dijk langs de Oude Waal).

De trend die in de totale aantallen is te zien, wordt in grote lijnen ook bij de ruiers gevonden (figuur 7). Belangrijkste verschil is dat de aantallen in 2004 veel geringer waren. De oorzaak hiervan is niet bekend, maar vermoedelijk is in dat jaar een groter deel naar elders gevlogen om te ruien. Zo zaten in 2004 in de Bemmelse Polder met bijna 1.000 ruiers de grootste aantallen van de afgelopen tien jaar.

De ruiers hebben in de loop van de afgelopen tien jaar meerdere plekken in de Ooijpolder gebruikt om te ruien. In het begin zaten de belangrijkste aantallen vooral in de Groenlanden met kleinere aantallen bij de Oude Waal en Jonkmanshof. Later veranderde dit beeld en werd de Oude Waal veruit het belangrijkste ruigebied met maxima tegen de 1.000 Grauwe Ganzen.

Niet alle Grauwe Ganzen uit de Ooijpolder ruien in het studiegebied. Bekend is uit ringaflezingsen dat een klein deel naar de Oostvaardersplassen gaat om zich daar aan te sluiten bij de tienduizenden die hier van heinde en verre naar toe komen om gezamenlijk de slagpenrui door te maken. In de directere omgeving zijn ook meerdere ruiplekken bekend. Zo ruien er bij de Kaliwaal tot ruim 600, in de Millingerwaard tot 400, in de Bemmelse Polder tot 1.000, in de Gendtsche Polder tot 500, bij Oosterhout tot 100 en bij Weurt tot 600. Maximaal kunnen in deze gebieden tot 2.800 ruiers worden aangetroffen. Het maximum dat in het gehele gebied tussen Pannerdensche Kop en Weurt langs de Waal (dus incl. Ooijpolder) in de afgelopen tien jaar is aangetroffen is 3.670 in 2005.

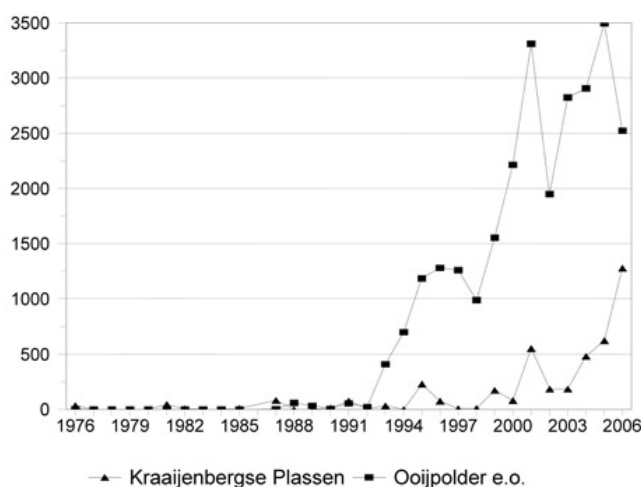
Broedvogels

Het aantal broedvogels in het gebied is in de afgelopen decennia zeer sterk toegenomen (figuur 3). In 1977 werd het eerste broedgeval gemeld uit de Ooijse Graaf (Brouwer *et al.* 1985) en sindsdien trad een gestage toename van de aantallen op. Wat daarbij opvalt is dat eerst in de gebieden waar de eerste broedparen werden gemeld de aantallen toenamen, voordat in andere gebieden de eerste broedparen verschenen. In het onderzoeksgebied in de westelijke Ooijpolder zijn de aantallen broedparen vanaf 2002 stabiel. Ook in de gehele Gelderse Poort is sinds 2-3 jaar dit verschijnsel te zien.

Overwinteraars

Het aantal overwinteraars in de Ooijpolder en omgeving is vrij groot en sterk toegenomen sinds 1990 (figuur 8). Voor het grootste deel gaat het hierbij om de plaatselijke broedvogels, maar er zijn aanwijzingen dat in ieder geval een klein deel van de Grauwe Ganzen dat in de winter aanwezig is van elders komt.

Gedurende de wintermaanden worden vrijwel alle plassen in het gebied als slaapplek gebruikt door grotere (Oude Waal) of kleinere (Jonkmanshof) aantallen Grauwe Ganzen.



Figuur 8. Januari-aantallen Grauwe Gans bij de Kraaijbergse Plassen en de Ooijpolder e.o. (Ooijpolder, Bemmelse en Gendtsche Polder).
Bron: SOVON Watervogelproject

Kraaijbergse plassen: Aantallen in de loop van het jaar en trend

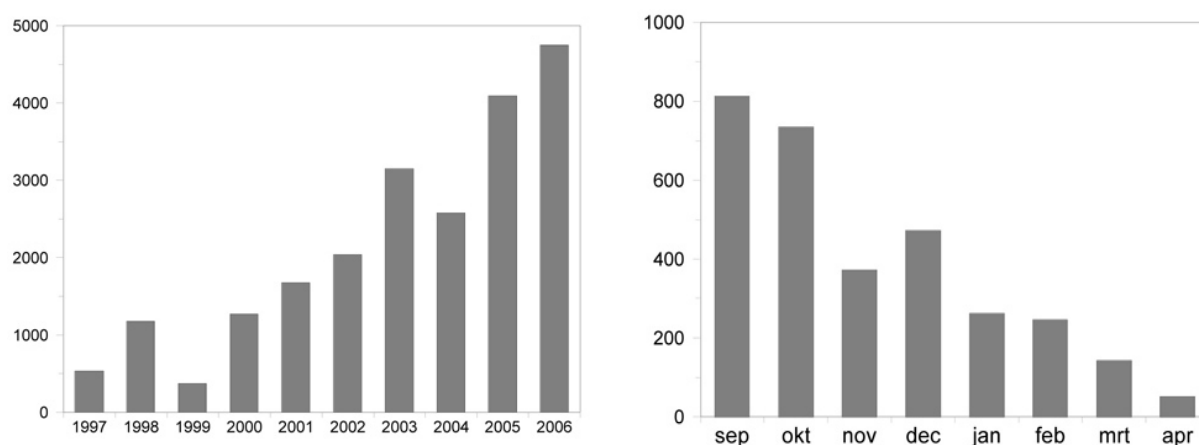
Over de aantallen Grauwe Ganzen rondom de Kraaijbergse plassen (incl. stuwcomplex Grave) in de loop van het jaar is de laatste jaren een beter beeld verkregen. Hiervoor zijn de gegevens van de rivierentellingen en broedvogeltellingen gebruikt. Verder werden de aantallen ruiers ook geteld.

Net als in de westelijk Ooijpolder worden vanaf begin april de eerste jongen gezien, maar de aantallen zijn erg laag en het gaat hier maar om enkele tientallen tot honderd ganzen.

Later in het seizoen (mei/juni) valt de soort wat meer op doordat de broedvogels met jongen meer in open gebieden foerageren. In die maanden melden ook de ruiers zich op de ruiplaatsen en dit resulteert in een groei tot ongeveer 400 tot 500 Grauwe Ganzen in het gebied (aantallen 2005).

Daarna blijven de aantallen vrijwel gelijk totdat de vleugelrui achter de rug is, en de eerste Grauwe Ganzen van elders verschijnen. Dit begint ongeveer rond midden juli en zet door tot midden oktober. Deze Grauwe Ganzen maken van het gebied gebruik als

uitvalsbasis om vanuit hier de omliggende landbouwgronden te bezoeken, waar dan veel voedsel te halen is. Hierbij zijn het eerst vooral graanakkers en daarna de maïsakkers die door de ganzen worden bezocht. Op de plassen zelf wordt dan geslapen en gedronken. Op basis van aflezingen van geringde Grauwe Ganzen zijn dit vooral vogels uit de Ooijpolder. Maar ook geringde Ganzen uit De Vilt, Midden-Limburg en de Biesbosch werden gezien. De grootste aantallen worden in de periode half september/begin oktober gezien en het gaat hier om enkele duizenden Grauwe Ganzen (figuur 9). In september 2006 werd zelfs het ongelooflijke aantal van 4750 geteld op plas 5! Na begin oktober nemen de aantallen af en er worden dan ook nog nauwelijks 'vreemde' geringde vogels aangetroffen. De aantallen overwintersaars liggen op een veel lager niveau (figuur 9).



Figuur 9. Seizoensmaxima (links) en seizoenspatroon (rechts) Kraaijenbergse Plassen e.o. (Maas traject Katwijk-Keent), 1997-2006.

Broedvogels rond de Kraaijenbergse Plassen

In tegenstelling tot de westelijke Ooijpolder broeden Grauwe Ganzen pas sinds 1996 met zekerheid in het Kraaijenbergse plassengebied. Daarvoor was het gebied nauwelijks geschikt en in de omgeving werd ook maar nauwelijks gebroed. Onder meer door het verschijnen van rietvegetaties en eilanden in het gebied verbeterden de broedmogelijkheden. Nadat de eerste broedgevallen in het Kraaijenbergse plassengebied werden vastgesteld in 1996, is de broedpopulatie in 2005 toegenomen tot ongeveer 35-40 paar rondom de plassen en 47 paar op het stuwcomplex van Grave. Deze aantallen zijn opvallend, want Hornman *et al.* (2002) geven op basis van de atlas-resultaten een schatting van de totale Land van Cuijk populatie van ca. 30 paar. Verklaring voor dit verschil zit vooral in de enorme groei van de totale populatie in de verdere omgeving. De Grauwe Ganzen in het gebied broeden vooral op eilanden, deze zijn vrij van vossen en dus veilige plaatsen om te broeden. Andere alternatieven om te broeden zijn er buiten de eilanden ook nauwelijks, zo ontbreken oudere moerassen vrijwel totaal.

Overwinteraars rond de Kraaienbergse Plassen

De aantallen overwinteraars groeien de laatste jaren wel (figuur 8), maar dit zal vooral te maken hebben met de almaar groeiende populatie. Verder is wel bekend dat een klein deel van de overwinteraars een Zweedse herkomst heeft, dit blijkt uit de jaarlijkse aflezingen van geringde vogels. De in het gebied overwinterende Grauwe Ganzen blijken heel erg mobiel, en soms worden deze groepen Ganzen dan ook redelijk ver van het Kraaienbergse plassengebied waargenomen. Bij deze groepen sluiten vaak Kol- en Rietganzen aan.

Als slaappleaatsen worden de gehele winter de Kraaienbergse plassen en het stuwcomplex bij Grave gebruikt, met als alternatief de grindkuilen bij Langeboom.

Discussie

De minst verrassende conclusie die uit de figuren in dit artikel getrokken kan worden, is natuurlijk dat de aantallen Grauwe Ganzen in de omgeving van Nijmegen flink zijn toegenomen in de afgelopen decennia. Eenieder die zo nu en dan buiten komt zal het niet ontgaan zijn, nemen wij aan. Wij laten hier zien dat de toename flink geweest is, maar dat het er sterk op lijkt dat er ook ergens een plafond zit. In de Ooijpolder en directe omgeving lijkt dit plafond inmiddels bereikt te zijn. Het aantal broedparen neemt er niet verder toe en lijkt in het kerngebied (de Groenlanden), maar ook daarbuiten nu zelfs af te nemen. In het gebied rond de Kraaienbergse Plassen (Land van Cuijk) lijkt de groei er nog niet uit te zijn. Met name het aantal pleisterende vogels (figuur 9) is in recente jaren nog sterk toegenomen. Het gebied is dan ook pas sinds enkele jaren echt gekoloniseerd.

Wat dit artikel ook leert is dat langdurig doorgaan met tellen inzicht verschaft in veranderingen in de vogelpopulaties om ons heen. Wat dat betreft is het artikel dat Erik van Winden (2005) schreef voor De Mourik natuurlijk al een mooi voorbeeld. Al die tellers die jarenlang steeds maar weer hetzelfde gebied tellen laten die ontwikkelingen mooi tot leven komen.

Dit artikel (zie titel) is het eerste uit een serie. In volgende artikelen wordt onder meer ingegaan op het leven van verschillende types individuen. Ook de trekbewegingen van vogels uit de populatie in de Ooijpolder komen aan de orde. Wanneer zitten ze wel en niet in de Ooijpolder en waar zitten ze als ze er niet zitten.

Dankwoord

Zonder de inzet van de vele mensen in het veld was het schrijven van dit artikel niet mogelijk geweest. Natuurlijk zijn dat alle tellers die jaarlijks de broedvogels in de Gelderse Poort inventariseren. Vervolgens de mensen die in de winter maandelijks de watervogels en ganzen tellen in zowel het rivierengebied als in de andere delen van het gebied van de Vogelwerkgroep. Het gaat om enkele honderden mensen en het voert te ver om ze hier bij naam te noemen.

Tenslotte ook een groot woord van dank aan Erik van Winden, die zoals altijd bereid was om de aantallen Grauwe Ganzen uit de SOVON watervogeldatabase te toveren. Bovendien digitaliseerde hij de grenzen van het werkgebied. Zie: www.vogelwerkgroep-nijmegen.nl/gebiedskaart.html

Een woord van dank gaat verder uit naar Hennie van den Brink en Chris van Turnhout die eerdere versies van dit verhaal van opbouwende kritieken voorzagen.

Literatuur

BROUWER P., GORISSEN R., HAGEMEIJER W. & HELMER W. 1985. Vogels van de Ooipolder. Van Hoorn, Nijmegen.

HORNMAN M., VAN DER WEIDE M. & EEKELDER P. 2002. De broedvogelatlassen 1973-77 en 1998-2000 vergeleken. De Mourik 28-2: 39-67.

VAN DER JEUGD H.P., VOSLAMBER B., VAN TURNHOUT C., SIERDSEMA H., FEIGE N., NIENHUIS J. & KOFFIJBERG K. 2006. Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei? SOVON-onderzoeksrapport 2006/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

PAHLPLATZ R. 1990. Broedgeval van de Grauwe Gans (*Anser anser*) in het Land van Cuijk. De Mourik 16: 54.

SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey -Nederland, Leiden.

VAN TURNHOUT C., VOSLAMBER B. & WILLEMS F. 1998. Broedende Grauwe Ganzen in de Westelijke Ooijpolder in 1997. De Mourik 24-2: 58-67.

VAN WINDEN E. 2005. Dertig jaar watervogeltellingen langs de Maas en Waal in het werkgebied van VWG Nijmegen. De Mourik 31-3: 99-108.

De Regiolijsters *Turdus regionalis*, deel 4

Remco Wester, Dobbeltmannweg 1, 6531 KT Nijmegen, remcovwgnijmegen@hotmail.com

In Mourik-1 in 2003 beschreef Harvey van Diek aan de hand van de oude 'Regiolijsters'-lijst een top 14 van vogelaars met de meest waargenomen soorten binnen onze werkgroepgrenzen. Met de komst van de online-waarnemingsite worden waarnemingen nu sneller bekend. Samen met de Mourik-cirkel vergrootte dit de mogelijkheid om eerder van een bijzondere waarneming op de hoogte te zijn. Dit heeft geresulteerd in een stijging van een aantal mensen richting de top die zowel nieuwe zeldzaamheden wisten binnen te halen als enkele 'schaamsoorten' wisten weg te werken. Tijd voor een nieuw overzicht.

Voor een correct overzicht is de oude lijst samengevoegd met die op onze site. Omdat online wordt bijgehouden wie er op naam waarnemingen in ons werkgebied invoeren, en dit zijn momenteel 424 mensen, heb ik er voor gekozen om een, naar verhouding beter bijpassende, top 25 te presenteren. Voor de 'oude' top heeft dit geen consequenties, deze heeft zich stevig vastgenesteld. Hierbinnen kunnen wel een aantal wijzigingen plaatsvinden: een aantal makkelijke soorten als Winterkoning, Boomkruiper of Zwarte Kraai is (nog) niet door iedereen ingevoerd.

Nog steeds onbetwist bovenaan staat Gerard van Aalst. Maar dit zal geen verbazing wekken als je weet dat hij al in 1974 een Notenkraker binnenhaalde en menig leuke soort bezoekt. Een aanval op deze positie zal dan ook een hele toer worden. Ook de rest van de top staat als een goede file betaamt: lekker vast. Door het invoeren van oude waarnemingen en het inlopen met bijzondere soorten die langer aanwezig bleven is het onder deze top echter dringen geblazen. Om en om halen mensen elkaar nu in. De lijst bestaat voornamelijk uit vogelaars die al lang binnen VWG-verband in het werkgebied actief zijn. Nieuwkomers in de lijst zijn de schrijver dezes, die door heel wat velduurtjes nu tot plaats 16 is gekomen, en de afsluiters van de top 25, Gert-Jan Caspers en Jouke van der Zee, van wie we nog veel kunnen verwachten.

De lijst van waargenomen soorten in ons werkgebied bestaat nu zonder exoten uit 332 soorten. Historisch avifaunistisch onderzoek heeft een aantal 'nieuwe' soorten voor onze lijst opgeleverd en verder onderzoek kan dit aantal nog doen stijgen. Aan de andere kant kan het iets zakken, als mocht blijken dat waarnemingen na onderzoek eigenlijk geen stand houden (bijvoorbeeld een Stormvogeltje of Zeekoet bij Weurt, Kleinste Jager, dood gevonden in park in Nijmegen). Met exoten, exact honderd nu, staat de teller op 432 soorten. Iedereen kan eenvoudig meedoen door zijn of haar waarnemingen in te voeren in het online-archief. D(r)ing mee naar de top en voer al uw waarnemingen in!

Literatuur

VAN DIEK, H. 2003, De Regiolijsters *Turdus regionalis* deel 3. De Mourik 2003 (1): 23
www.vogelwerkgroepnijmegen.nl: recente waarnemingen: topspotters: stand op 25 januari 2007

Tabel 1: Regiolijsters, *Turdus regionalis*, stand per 25 jan 2007.

Top 25 Regiolijsters			
Rang	Naam	Aantal	Volgens lijst
1	Gerard van Aalst	269	Waarneming.nl
2	Menno Hornman	260	Regiolijsters
3	Justin Jansen	253	Regiolijsters
4	Fred Hustings	251	Waarneming.nl
5	Jan Jacobs	249	Regiolijsters
6	Frank Willems	247	Regiolijsters
7	Erik van Winden	244	Regiolijsters
8	Harvey van Diek	239	Regiolijsters
9	Peter Hoppenbrouwers	239	Regiolijsters
10	Rob Felix	236	Regiolijsters
11	Michiel van de Weide	235	Regiolijsters
12	Erik van Dijk	233	Waarneming.nl
13	Minne Feenstra	232	Regiolijsters
14	Jos van Oostveen	226	Waarneming.nl
15	Peter Eekelder	225	Regiolijsters
16	Remco Wester	217	Waarneming.nl
17	Sjak Gielen	216	Waarneming.nl
18	Jan Haverkamp	207	Waarneming.nl
19	Rob en Henny Gorissen	203	Waarneming.nl
20	Peter Brouwer	193	Waarneming.nl
21	Floor Arts	191	Waarneming.nl
22	Bart Hoogesteger	190	Waarneming.nl
23	Twan Teunissen	190	Waarneming.nl
24	Gert-Jan Caspers	184	Waarneming.nl
25	Jouke van der Zee	183	Waarneming.nl

Waarnemingenoverzicht 16 oktober 2006 – 15 februari 2007

Remco Wester, Dobbeltmannweg 1, 6531 KT Nijmegen, remcovwgnijmegen@hotmail.com

Een tegenstrijdig wintertje is terug te lezen in deze waarnemingenrubriek. Terwijl de Turkse Tortels al weer nestbouwend bezig zijn en Futen de jongen voeren zwemt de IJsduiker nog steeds rond. Over de Kraanvogels moet ik het helaas kort houden, maar daarover is meer te lezen in deze Mourik. Veel late waarnemingen van zomervogels, lage aantallen wintervogels, een intrigerende nagekomen melding, de laatste aantallen van trektelpost Maldens Vlak en ook dit keer weer de leuke winterse krenten in een verder vrij warme pap. Ditmaal van 169 bladzijden waarnemingen naar een prettig leesbaar geheel van zes... Zie hier uw waarnemingenrubriek van de afgelopen vijf maanden.



IJsduiker, Mokerplas, 8 jan. 2007.

Foto: Jouke van der Zee

Tijdens het zoeken naar een gemelde Grote Zee-eend op de Mokerplas zwom 13 december een eerste winterkleed **IJsduiker** het kijkerbeeld van een verbaasde vogelaar binnen. Net zoals in 2002 werd vanaf 15 jan de vogel een tweetal weken niet gezien, om vervolgens 31 jan weer op te duiken. De duiker werd in ieder geval tot 13 februari gemeld. Dé **Roodhalsfuut** van de KBP was deze ook weer

tot 15 feb aanwezig en daarnaast waren er op 10 en 17 november waarnemingen van een tweede exemplaar.. Uit videostills werd duidelijk dat de vogel is geringd, vermoedelijk met een Poolse ring. Kortstondig aanwezig was een adult winterkleed exemplaar bij de Oude Waal in de Ooijpolder op 21 jan. Op 26 dec zou een **Kuifduiker** op Reinderslooi hebben gezwommen. Een opvallende waarneming, want dezelfde dag werd hier ook een **Geoorde Fuut** gemeld. Ook op 4 nov (twee), 23 dec (één) en 31 dec (twee) werden Geoorde Futen op Reinderslooi gemeld. Net als vorig jaar dook weer een **Roerdomp** op langs een sloot in de Koningsvennen bij Milsbeek, ditmaal op 24 jan. In een moerasbosje bij de Kraaienbergse Plassen werd er 4 feb één gezien. De **Aalscholver**, met de vanuit Denemarken meegekregen ring E8T, werd 22 okt weer afgelezen in de Erlecomse Waard. Een pleisterende **Kleine Zilverreiger** hield het lang vol bij de Oude Waal en verbleef daar van 16 tot 30 okt. Op de laatste dag werden er zelfs twee gezien. Een late vogel zat 5 dec in de Gendtse Polder. Na een spectaculair begin in het najaar, zakten later de aantallen in van de **Grote Zilverreiger**. Zo werden 3 nov nog 23 vogels geteld in de Millingerwaard en zaten er 16 dec 23ex op de slaappleats in de Ooijsche Graaf. Op 22 okt werden er 21 geteld in de Bemmelse Polder. Waarschijnlijk komen de vogels in het begin van het najaar geconcentreerd aan en

verspreiden ze zich gedurende de winter, getuige de waarnemingen in de Koningsvennen, bij Keent en andere zuidelijkere gebieden. Het kan ook zijn dat een slaapplek niet standaard is, zo werden op 19 nov 82ex geteld in de Bijland, net buiten ons werkgebied. Voor de **Ooievaar** kon je naar de Kerkdijk in de Ooijpolder, waar tot in feb een (geringd) ex verbleef. Oostelijker de Ooijpolder in, tussen Biesterveld en Zyfflich werden tot in januari maximaal vijf vogels waargenomen. Op 23 dec waren twee vogels ter plaatse bij Boven-Leeuwen, en, met tussendoor een klepperaar, die 7 jan alweer op het nest bij Zyfflich zat, werden 11 en 13 jan weer twee vogels bij Boven-Leeuwen gezien. In februari zaten weer twee Ooievaars bij Kekerdom, op 3 feb werden twee ogenschijnlijk ongeringde vogels gezien in de Ooijsche Graaf en 18 feb trokken vier Ooievaars oostwaarts langs Lent. **Lepelaars** waren in het najaar niet weg te krijgen uit de Ooijpolder. Tot 2 nov verbleven er maximaal drie bij de Oude Waal. Grotere groepen **Kleine Zwanen** werden gemeld bij Stevensbeek op 1 dec (125ex), op De Hamert (9 en 10 dec 120ex), Overloonse Vlak (28 nov 103ex) en Westerbeek (26 nov 100ex). **Wilde Zwanen** bleven een stuk schaarser met waarnemingen op 29 okt bij Erlecom (één), op 1 nov bij de KBP (één), bij de Kaliwaal 12 nov (twee), over trektelpost Maldens Vlak (1 dec vier ex), bij het Wylerbergmeer 25 dec (één), 6 jan op de Hauptwasserung bij Leuth (één) en op 14 jan zeven aan de Zeelandsestraat en één bij de Ooijsche Graaf in de Ooijpolder. **Rietganzen** met kenmerken van de **Taigarietgans** werden weer vanaf verschillende plaatsen in ons werkgebied gemeld. Vermeldenswaard zijn de groepen van 70 op 7 en 8 jan in de buurt van de grensovergang bij de Querdamm in de Ooijpolder en 115 op 12 feb bij de KBP. Een onbevestigde waarneming van achttien **Kleine Rietganzen** kwam 21 dec bij Grave vandaan. Solitaire vogels werden in de Ooijpolder gezien op 30 dec, 16 jan, op 10 feb bij De Heeswijkse Kampen, Cuijk en op 13 feb in de Bemmelse Polder. Zeven vogels werden 30 jan gemeld in de Millingerwaard. Ganzentellingen in de Ooijpolder leverde op 24 dec en 6 feb respectievelijk een aantal van 14921 en 10000 **Kolganzen** op. Een kleine gans tussen Kolganzen over telpost

Maldens Vlak op 21 okt werd gedetermineerd als **Dwerggans**. Twee zaten 19 nov bij de Cilieboer in de Ooijpolder en 30 dec werd er één gezien bij Persingen. Op 10 feb werd een blauwe fase **Sneeuwgans** ontdekt in de Bemmelse Polder met een weinig schuw gedrag. Hoewel de vogel binnen het plaatje van een blauwe fase past, is de status van de vogel



Roodhalsgans tussen Kolganzen, 27 dec. 2006, Circul.

Foto: Harvey van Diek

nog niet duidelijk. De enige redelijke aantallen **Brandganzen** werden geteld op 31 dec bij Kamp-zuid (200ex), op 30 jan in de Oosterhoutse waard (300ex), 3 feb in de Gendtse Polder (350ex), 4 feb in de Bemmelse Polder (400) en op 11 feb bij Persingen (600ex). Een **Rotgans** zat 16 jan langs de Kerkdijk in de Ooijpolder. In de Hiense uiterwaarden zat er één op 21 jan en 29 jan foerageerde er één in de Lage Wijth bij Keent. Op 30 jan zaten er liefst twee in de Overasseltse Uiterwaarden en 3 feb vloog er één langs de Oude Waal. Nadat op 24 dec bij Zyfflich al een **Roodhalsgans** werd gezien, dook vermoedelijk telkens dezelfde adult op langs de St.Hubertusweg op 27 en 28 dec, langs de Kerkdijk op 29 dec en langs de Botsestraat op 4 jan, allen in de Ooijpolder. Bij het Nieuwe Heerenven op de Hamert verbleef 28 okt een groep van negen **Casarcas**, op 3



Casarca's, Erlecomse Waard, 7 aug. 2006

Foto: Jouke van der Zee

dec waren dit er twaalf en 9 en 10 dec werden er nog tien genoteerd. Langs de Maas ter hoogte van Aijen zat er één op 12 en 14 jan. Redelijke aantallen **Bergeenden** verbleven bij de Oude Waal, met

maximaal 33 op 3 feb, en bij de Gebrande Kamp op 7 feb (veertien). De hybride man **Kuifeend x Tafeleend** van de Mokerplas werd onregelmatig tot 6 feb gemeld. De grootst getelde groep afgelopen winter van **Pijlstaarten** bestond uit ongeveer 80ex op 7 jan bij de Kaliwaal. De drie op 17 nov gemelde vrouwtjes **Krooneend** bij Boven-Leeuwen zwommen net buiten ons werkgebied, namelijk aan de noordkant van de Waal. Maar liefst tien **Toppers** werden 8 jan gemeld op de Bisonbaai. Een eerstejaars **Grote Zee-eend** die er ogenschijnlijk niet al te fit uitzag was de volgende dag toch weg en werd zodoende alleen 12 dec op de Mokerplas gezien. De eerste **Brilduiker** voor deze winter dreef 18 okt tussen Kuifeenden op de KBP plas 4. Maximale aantallen tot heden werden geteld op de Mokerplas (27ex 21 jan), op de KBP (twaalf op 31 jan) en op Reinderslooi (19ex 15 feb). Na de eerste drie **Nonnetjes** 24 nov op de Oude Waal, zetten de aantallen niet echt door. Slechts her en der werden ze gemeld in kleine groepjes, tot heden is het maximum veertien ex op 3 feb op de Oude Waal. Na de melding van een niet geheel zeker vrouwtje **Middelste Zaagbek** 18 en 19 okt op De Kuilen bij Langenboom, was een vrouwtje beter te bekijken op de Heeswijkse Kampen bij Cuijk van 21 tot 27 nov. Opvallend was de melding op dezelfde plek op 12 dec, omdat in de dagen er voor de locatie toch veel werd bezocht. Een niet nader beschreven vrouwtje werd 7 jan gemeld in de Erlecomse Waard in de Ooijpolder. Een man **Grote Zaagbek** 20 nov op de Oude Waal was de eerste van het najaar. Leuk waren twee overvliegende

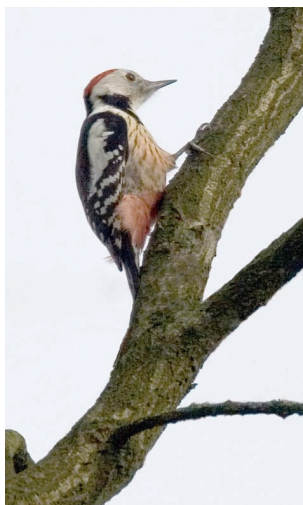
mannetjes bij trektelpost Maldens Vlak op 27 nov, terwijl met 29ex op 28 dec het hoogste winteraantal werd behaald en wel op een plasje bij de Cilieboer in de Ooij. Late **Rode Wouwen** vlogen zuidwaarts op 27 okt langs Keent en 28 nov langs de splitsing van Maas en Maas-Waalkanaal bij Heumen. Na meldingen uit het Duitse gedeelte van ons werkgebied en een zuidwaarts vliegende vogel bij Arnhem een paar dagen er voor, is de **Zeearend** van 28 en 29 dec bij de Groenlanden in de Ooijpolder niet geheel onverwacht. Desondanks was de eerste najaarsvogel slechts voor enkelen weggelegd. Ook de **Bruine Kiekendief** kende enkele latertjes met twee zuidwaarts vliegende vogels op 24 okt bij Velp en een jagend ex 29 nov in de Kekerdomse Waard. Naast diverse **Blauwe Kiekendieven** over het Maldens Vlak, met een dagmaximum van vier op 29 okt werden jagende groepjes gemeld vanaf de Hamert (max drie), de Bergerheide (max 4) en bij Keent (max drie). In vijf dagen tijd werden 222 **Sperwers** over telpost Maldens Vlak weggezet op papier. Daarnaast trokken op andere dagen nog vele lagere aantallen langs de telpost. Echt lekker los kwamen ze niet, trekkende **Buizerds**. Dagaantallen van 90 op 18 en 73 op 26 okt zijn daarom vermeldenswaard. Er waren meerdere claims maar slechts één waarnemer had het geluk een 'echte' **Ruigpootbuizerd** te zien en wel op 14 dec in de Koningsvennen bij Milsbeek. Een rijkelijk late, maar nog niet onmogelijke, **Visarend** werd 19 nov ter plaatse gemeld vanuit de Groenlanden in de Ooij. Twintig **Smellekens** konden tussen 16 en 30 okt nog bij de totalen van het Maldens Vlak worden opgeteld. Andere trokken 16 okt langs De Plak in de Ooij en langs Molenhoek. Op 17 okt trok er één langs Cuijk, 30 okt vloog er één langs Beneden Leeuwen, 5 nov zat een juveniel bij Keent, 29 dec werd een man gefotografeerd bij Vortum Mollum en 31 dec sloot een vogel het jaar af bij de Groenlanden. Een late **Boomvalk** werd 18 okt nog gemeld bij Gassel. Naast twee trekkers 18 okt over de trektelpost werden op zes plaatsen in ons werkgebied **Slechtvalken** gezien. Aan de oostkant van de Ooijpolder werd afgelopen winter meermalen een paartje gemeld. Maar liefst 24 **Patrijzen** werden 11 nov geteld bij de Heeswijkse Kampen, terwijl een groep van 19ex bij Elst op 13 jan ook een fatsoenlijke wintergroep genoemd kan worden. Ook niet allemaal vertrokken waren de **Waterrallen**. Op een roepende vogel na bij Kranenburger Bruch op 26 dec en 23 jan bij de KBP, werden verder alleen in de Ooijpolder in totaal zes waarnemingen verricht., met op 24 jan twee bij Tiengeboden en 28 jan twee in de Millingerwaard. Met alleen de vijftien vogels over Keent op 16 okt zou het overzichtelijk zijn gebleven, maar op 27 en 28 nov barstte er een spektakel los aan overtrekkende **Kraanvogels** in



Kraanvogels, drie ex. van een groep van 72, waaronder 12 jongen, Millingerwaard, 30 nov. 2006
Foto: Harvey van Diek

ons werkgebied. Alleen een nauwgezette reconstructie van aantallen, tijden, vliegrichtingen en plaatsen zou duidelijkheid kunnen scheppen in de duizenden vogels die in deze dagen over ons werkgebied vlogen. Alleen langs de Maasduinen werden al groepen gezien van 2200 tot 3000ex op de 28e....Op 29 nov stonden in totaal 72 vogels aan de grond in de Millingerwaard. Op 7 jan werd een paar met twee juvenielen bij Kleyen aan de grond gezien. Zeer waarschijnlijk dezelfde vogels hebben vervolgens een tijd in en rond de Millingerwaard gepleisterd. De vogels overnachtten vaak in het oostelijk deel zoals onder meer werd vastgesteld op 14 jan. Dit betekent het eerste overwinteringsgeval in ons werkgebied. Opvallend is de waarneming van vier langs Gennep trekkend Kraanvogels op 14 jan. De laatste melding kwam 3 feb met twee vogels bij de Kekerdome Waard. Op een aantal plekken hadden de **Scholeksters** het ook wel naar de zin en bleven hangen. Zo werd 10 dec een groep van tien geteld bij het dorp Ooij en maximaal zes pleisterden in dec en jan bij het Grote Grindgat van Weurt. **Goudplevieren** verbleven bij de Erlecomse Waard op 22 okt, bij Overasselt op 26 okt en bij Afferden op 26 okt. In november werden op 2, 15 en de 17e (drie) vogels genoteerd bij de telpost. Zeven liepen 26 nov tussen de Kieviten bij Persingen in de Ooij, waarvan er de volgende dag nog één zat. Op 26 nov werd er één gehoord over het grindgat bij Weurt, op de 28e trok er weer één over de telpost en bij Valburg was er 10 dec één ter plaatse. Maar liefst 35 vlogen 7 jan hoog over Niel (BRD). In de Erlecomse Waard zaten drie **Bonte Strandlopers** op 9 nov, en bij de Kaliwaal liepen er vijf op 19 nov. Op 7 feb werd een roepend exemplaar gehoord bij de Gebrande Kamp. Ook dit jaar was de Bruuk weer dé plek voor **Bokjes**, met onder meer acht op 17 dec. Andere goede plekken waren de KBP met vier vogels op 6 jan en Mulderskop met twee op 2 jan. Nog zes andere vogels werden vanuit andere gebieden doorgegeven. Liefst 40 **Watersnippen** zaten 4 en 14 jan in de Bruuk. Op 24 jan zaten er 35 op de droogvallende oevers van de Gebrande Kamp. Negentien waarnemingen van **Houtsnippen** kwamen er binnen, met in totaal 31ex. Een zeer late/vroege adult **Tureluur** zat 28 jan in de Erlecomse Waard. Ook de **Groenpootruiter** haalde door: één vogel verbleef afwisselend tot 19 dec bij de Erlecomse Waard en in de Millingerwaard. Voornamelijk uit de Ooijpolder werden de gehele winter **Witgatjes** gemeld, maar ook de Bemmelse Polder was goed voor zeven vogels op 3 dec. Bij de Kaliwaal liepen 5 nov nog twee **Oeverlopers**, maar ook de vogels van de Millingerwaard (19 dec), Klompenwaard (25 dec), KBP (twee), Oosterhoutse Waard (23 jan) en De Kuilen (6 feb) hielden het lang vol, hoewel in een aantal gevallen verwarring met Witgatjes zeer goed mogelijk kan zijn geweest. Niet nader beschreven **Zwartkopmeeuwen** werden gemeld op 24 jan bij Lent en 14 feb bij het Appelterns Veld. Het hoogst aantal **Kleine Mantelmeeuwen** werd 26 nov geteld bij het Grote Grindgat van Weurt (vijftien). Verder bleef het bij meldingen van enkelingen of kleine groepjes. De grootste groepen **Zilvermeeuwen** werden 26 nov geteld bij Nijmegen (22ex) en op 29 jan bij de KBP (18ex). Zevenentwintig **Geelpootmeeuwen**, verpakt in twintig

waarnemingen werden verspreid in ons werkgebied gezien. De **Pontische Meeuw** werd 21 keer gemeld, met in totaal 25ex. Bij beide soorten lag het zwaartepunt van de waarnemingen weer in de Ooijpolder en bij de KBP. Voor enig beroering zorgde een gefotografeerde stern op 2 nov bij de Oude Waal. Uiteindelijk bleek het toch om een **Visdief** te gaan. Je krijgt lamme handen van het schrijven, maar 22887 **Houtduiven** op 27 nov en de volgende dag nog eens 19479 over Maldens Vlak zijn het vermelden waard, evenals 50 **Turkse Tortels** op 4 dec bij De Heeskampen, Cuijk, 49 bij Niel en 57 op 7 jan bij Zyfflich, beide in Duitsland. Aan de Berg en Dalseweg in Nijmegen werd 24 nov al het eerste nestelende paartje gefotografeerd. Sinds 17 nov werd 'Hans' vermist, een **Oehoe**, welke rond 22 nov werd teruggevonden in een woonwijk in Cuijk. De vogel zou nog een paar keer ontsnappen en werd uiteindelijk aan een valkenier overgedaan. Intrigerender zijn de nagekomen, niet bevestigde, meldingen in het voorjaar van 2006 van Oehoes ten zuidoosten van Bergharen. Samen met een melding van een roepende Oehoe ten zuidwesten van Nijmegen en een vliegende vogel bij Weurt kan er heel misschien iets leuks uitkomen in die hoek aankomend jaar. Ook dit jaar waren de roestplaatsen van **Ransuil** in Batenburg en Niel weer bezet met twaalf slapers op 27 dec



Middelste Bonte Specht,
Filosofendal, Beek, 17 febr. 2007.
Foto: Harvey van Diek

als topaantal in Batenburg. Bij Niel kwam het deze winter niet hoger dan de vijf op 25 dec. Wederom werd bij de Oude Waal, net als vorig jaar, weer een **Velduil** opgestoten, ditmaal tijdens een vogelexcursie op 10 feb. Menig plas in ons werkgebied kleurde blauwer door de aanwezigheid van een **IJsvogel**, waarvan vele waarnemingen werden doorgegeven. Tropische kleuren werden 24 dec bereikt met drie ex op de Mokerplas. De ontdekking van een mannetje **Middelste Bonte Specht** mag spectaculair worden genoemd. Op 15 jan werd deze soort voor het eerst sinds 1991 weer (serieus) herontdekt in ons werkgebied en wel in het Filosofendal op de Nijmeegs stuwwal. Niet veel later werd hier een tweede vogel ontdekt, maar hiervan is het geslacht nog steeds niet echt duidelijk. Op 21 jan werd een 'kwekkende' Middelste Bonte gemeld in het Scheidal in het Reichswald en op 10 en 16 feb werd de soort ook op de St. Jansberg vastgesteld. Verbazing wekten de tot ver in oktober

zingende **Boomleeuweriken** op het Maldens Vlak. Een dagrecord van 110ex aan trekkers werd 17 okt geteld, op 22 okt en 29 okt werd dit nog eens dunnetjes over gedaan met 45 en 30 trekkers. Een opmerkelijke groep van liefst 42 vogels werd 12 jan nabij pretpark Tivoli bij Berg en Dal gezien. Eén van de tien foeragerende vogels op 10 feb bij de Heeswijkse Kampen werd gefotografeerd. **Boerenwaluwen** trokken nog langs De Kuilen bij Langenboom op 16 okt, en langs de telpost op 17 en 25 okt. Ook laat was de **Boompieper** op 18 okt langs de telpost. Naast vele losse waarnemingen van

Waterpieper werden grotere groepen gezien op 29 nov in de Millingerwaard (tien), bij de KBP op 2 jan (26ex, vermoedelijk slaappleats) en 11 feb bij Beugen (26ex). Op een bekende locatie, de Kerkdijk in de Ooijpolder, werd 7 jan een recordaantal van 42 foeragerende vogels geteld. Een mogelijke **Oeverpieper** vloog 28 nov over telpost Maldens Vlak. Naast de **Grote Gele Kwikstaart**, met vele waarnemingen en onder andere drie trekkers 17 en 26 okt over de telpost, deed ook de **Witte Kwikstaart** het deze winter goed en werden diverse grotere groepen gemeld. Een waarnemer was 25 dec voorzichtig met zijn schatting van 110 bij de Regtersteegse Weiden, mogelijk waren het er meer. Op 14 jan werd een afwijkende man Witte Kwikstaart gezien bij Wanroij. Deze vogel had een geheel zwarte kop en zat tussen andere witte kwikstaarten. **Pestvogels** zetten nog niet echt door. In Nijmegen werden ze gezien in Heseveld op 25 jan (vier), aan de Energieweg op 27 jan (twee) en in de Weezenhof op 28 jan (één). In Wijchen zat een pleisteraar van 9 tot 12 feb. Een '95 procent' zekere **Waterspreeuw** werd 14 jan bij Kranenburg gezien. Vijf procent zat 'm in het ontbreken van een verrekijker. Ook de **Zwarte Roodstaarten** waren niet allemaal vertrokken. Er kwamen diverse winterwaarnemingen binnen, voornamelijk uit het centrum van Nijmegen. Alleen de exemplaren van 7 jan bij de steenfabriek Erlecom en 10 feb bij Persingen zaten buiten stedelijk gebied. Twee vrouwtjes **Gekraagde Roodstaart** werden 16 okt nog gemeld bij de Vlietberg in de Ooijpolder. Zwarte Roodstaart werd niet uitgesloten... Vanaf 16 okt werden vanaf vierentwintig locaties **Roodborsttapuiten** doorgegeven, Na 3 dec waren dit nog 18 locaties met in drie gevallen melding van twee vogels (Teersluise Polder, Zelderse Driessen en Ooijpolder). Telpost Maldens Vlak was na de vorige rubriek goed voor nog eens 33 **Beflijsters**, met een dagmaximum van tien op 26 okt. Andere Beflijsters werden gemeld op 16 okt bij Eckelt, over de Heemtuin van Malden op 2 nov en een hele late op 13 nov, tevens op een curieuze plek, namelijk bij het Radboudziekenhuis in Nijmegen, foeragerend in een Taxus. Naast een **Zwartkop** 18 dec aan de Berg en Dalseweg hielden mannetjes het langer uit aan de Muntweg, de van Peltlaan en de A.Schweizerlaan, allen in Nijmegen en werden tot in februari gemeld. Op vele plaatsen in ons werkgebied werden **Tijftjaffen** gezien en gehoord, vanaf 25 locaties werden waarnemingen doorgegeven van al dan niet langer verblijvende vogels. Een gefotografeerde vogel in het dorp Ooij is onderwerp van aandacht door enkele kenmerken van een Scandinavische Tijftjaf. Vermeldenswaard zijn de acht **Vuurgoudhanen** in een mezengroepje op 31 dec bij de Groenlanden. **Witkoppige Staartmezen** werden gemeld op 14 jan in de Groenlanden, dezelfde dag bij Langenboom, en op 21 jan bij Rijkevoort. Pleisterende



Onderwerp van discussie, een Tijftjaf met kenmerken van de Scandinavische ondersoort, Dorp Ooij, 4 febr. 2007.
Foto: Harvey van Diek

Klapeksters verbleven bij Landhorst, de Ullingse Bergen, Bergerheide, De Hamert en Mulderskop/Zweefvliegveld Malden (pendelend). Een **Noordse Kauw** werd 11 feb gemeld bij Oploo. De **Bonte Kraai** van de visvijvers bij Landhorst werd onregelmatig gezien tussen 3 dec en minimaal 12 feb. Een **Raaf** werd 26 dec gemeld bij het voetveer van Millingen aan de Rijn. Leucistische **Spreeuwen** zaten 26 nov bij Persingen (dezelfde als voorgaande jaren?) en 29 jan in de Keentse uiterwaard. Deze laatste had een geheel wit lichaam met zwarte vleugels. Stevig doortellen op 26 okt leverde 13944 **Vinken** op over de telpost. Telkens één **Europese Kanarie** trok nog over het Maldens Vlak op 26 okt en 2, 5 en 8 november. Andere grote groepen van de **Kneu** dan alleen de 100 op 24 dec in de Afferdense Waarden werden niet doorgegeven. **Barmsijzen** waren zeldzaam deze winter. Solitaire vogels werden gemeld vanaf het Maldens Vlak op 18 okt, 3, 5, 9 en 18 nov. Bij de Groenlanden vloog 10 dec er één over en 31 jan één bij de Zelderse Driessen. Op 25 nov werden 5 **Grote** en 2 **Kleine Barmsijzen** op naam gebracht bij het dorp Ooij. Net als vorige winter kwamen ook nu weer meerdere **Kruisbekmeldingen** uit Heumensoord. Op 5 nov trokken elf ex over de telpost, maar dit zouden goed plaatselijke vogels kunnen zijn geweest die hier vaker langs vlogen. Andere meldingen kwamen uit Dekkerswald, de bossen rond de Maasduinen en de Ullingse Bergen. De enige **Trompetgoudvink** in het werkgebied riep 10 jan op de St.Jansberg. Bij de Aldi in Kranenburg zat 23 dec een groep van 45 **Appelvinken**. Net iets minder, namelijk 41, zaten 30 jan in Malden. Andere redelijke groepen zaten 7 jan in Milsbeek (12) en 31 jan in de Zelderse Driessen (18). Ook dit jaar leverde telpost Maldens Vlak weer haar **Ijsgorzen** met trekkers op 26 en 29 okt en drie zwijgzame op 3 nov. Niet onaardig is de groep van 55 **Geelgorzen** op 27 jan bij Wellerlooi. Een **Grauwe Gors** trok 16 nov langs de tellers op het Maldens Vlak.

Nieuws van het exotenfront

Indische Ganzen werden gezien op 4 nov en 23 dec bij Haart en 6 nov in de Ooijpolder. Een ongeringde witte fase **Sneeuwgangs** verblijft nog steeds op het Zuidereiland bij Gennep en de witte fase vogel met de kleuring HS7, die vanaf 24 dec bij Megen onregelmatig wordt gemeld, is afkomstig van Neuss. Bij deze Duitse plaats worden veel soorten als Canadese Gans, Sneeuwgangs, Dwerggans enz, geringd en die zijn van dubieuze afkomst. Een **Kleine Canadese Gans** werd in jan bij de Bisonbaai gezien, andere vogels werden gemeld op de Mokerplas op 21 dec en langs de Maas bij Balgoy op 25 jan. Een **Manengans** zat 25 okt in de uiterwaard bij Katwijk zuid. Een man **Carolinaeend** zwom 10 dec op plas 4 van de KBP. Op dezelfde plas zat 2 en 3 jan een vrouw **Bahamapijlstaart**. Cuijk heeft iets met **Chileense Smienten**. De hele winter door werd een vogel gezien bij de passantenhaven van Cuijk, terwijl bij de stortplaats langs de A73 bij Haps al een tijd twee vogels rondhingen. In Grave zwom 19 en 20 dec een man op de Raam. Een **Krooneend** vrouw zat 12 jan op een plasje in Nijmegen. Een **Halsbandparkiet** verbleef rond 31 okt een paar dagen in een tuin in Wijchen.

Activiteiten en excursies, eerste helft 2007

Maart 2007

11 maart Excursie 'op zoek naar de vroege voorjaarsgasten' Dit is een fietsexcursie, vertrek 9.00 uur vanaf het Hollands-Duits gemaal in de Ooijpolder.

29 maart **ALV Algemene ledenvergadering** in wijkcentrum Burghardt. Aanvang 20.00 uur (notulen najaarsvergadering in Mourik 2006-3 te vinden)

April 2007

1 april (geen grap!) Start nieuw telproject van SOVON, MUS (Meetnet Urbane Soorten). Doe mee met dit laagdrempelige telproject om de stadse vogels beter in kaart te krijgen, kijk op www.sovon.nl voor meer informatie.

7 april Excursie Duivelsberg, dit is een wandelexcursie. Start om 07.00 uur kruising Rijksstraatweg en N 325.

Mei 2007

5 mei Big Day VWG Nijmegen, meer info en opgeven bij Remco Wester 06-26991408 of remco@vogelwerkgroepnijmegen.nl

10 - 14 mei Het Amelandkamp van de Vogelwerkgroep, opgeven hiervoor bij Peter Hoppenbrouwers, 024-3234751 of peter.hoppenbrouwers@planet.nl

Juni 2007

10 juni Fietsexcursie Bemmelse en Gendtse polder. Start om 7.00 uur bij het Natuurmuseum Nijmegen. Meer informatie/opgeven bij Peter Hoppenbrouwers, peter.hoppenbrouwers@planet.nl of 024-3234751